

VredesMagazine

— Jaargang 5 nummer 2 — 2e kwartaal 2012 — Prijs euro 2,50 —

- **Klimaatverandering en wapenhandel**
- **Palestijnse Gandhi's**

Onderzoeks dossier:

- **Duistere duels in het Midden-Oosten**

De zaak Bradley Manning

COMMENTAAR

Tijdens zijn verkiezingscampagne in 2008 heeft Barack Obama zich over het fenomeen klokkenluider uitgelaten. “Government whistle-blowers are part of a healthy democracy and must be protected from reprisal.” (Klokkenluiders binnen de overheid horen bij een gezonde democratie en dienen beschermd te worden tegen represailles.) Toen anderhalf jaar later op een basis bij Bagdad de militaire inlichtingenanalist Bradley Manning werd gearresteerd, op verdenking van het doorspelen van geclassificeerd materiaal, was Obama een van de eersten die op vervolging aandrong. Maanden nadien zei hij over Manning: “He broke the law”. Mannings hoogste commandant verklaarde hem dus schuldig nog voordat zijn rechtszaak was begonnen. Zelfs het grondwettelijke recht ‘onschuldig tot het tegendeel bewezen is’ gunde Obama de mogelijke klokkenluider niet. Op de dag (21 april 2011) dat Obama dit, gevraagd naar zijn mening over Manning, antwoordde, zat Manning onder mensonwaardige omstandigheden opgesloten in de militaire gevangenis van Quantico, Virginia. Op vragen daarover ging Obama niet in. Dit terwijl juist vier dagen eerder de speciale VN-gezant voor marteling Juan Mendez bekend had gemaakt dat hem een gesprek onder vier ogen met Bradley Manning werd geweigerd en dat hij aldus werd belemmerd in de uitoefening van zijn mandaat van de Verenigde Naties. Mendez wilde de berichten over Mannings mishandeling onderzoeken. Drie maanden eerder had Amnesty International bij de toenmalige minister van Defensie Robert Gates geprotesteerd tegen het buitenproportionele isolatieregime waaraan Manning werd

blootgesteld. Amnesty noemde de condities “onnodig streng en onmenselijk” en wees erop, dat voor de toen al maandenlange 23-urige opsluiting per etmaal geen deugdelijke gronden waren. Alleen een volstrekt onhandelbare arrestant kan, en dan nog slechts zeer tijdelijk, aan dergelijke dwangmaatregelen worden onderworpen. Begin maart rapporteerde VN-gezant Mendez aan de VN-Mensenrechtencommissie in Geneve dat hij nog steeds geen toestemming had om Manning ongemontord te bezoeken. Hij zei: “I believe Bradley Manning was subjected to cruel, inhuman and degrading treatment in the excessive and prolonged isolation he was put in during the eight months he was in Quantico”. (... onderworpen aan een wrede, onmenselijke en vernederende behandeling in de buitensporige en verlengde isolatie waarin hij werd gehouden.)

Gegeven deze aanpak heeft het er alle schijn van dat Mannings vervolging vooral is bedoeld om de aandacht van de via WikiLeaks onthulde Amerikaanse oorlogsmisdaden af te leiden en potentiële navolgers af te schrikken. Manning wordt beschuldigd van het doorspelen naar WikiLeaks van een video – bekend geworden onder de naam *Collateral Murder* – waarin wordt getoond hoe in een wijk van Bagdad vanuit een Amerikaanse helikopter een groepje ongeüniformeerde en ongewapende mensen, waaronder kinderen, wordt beschoten. Later bleek dat het om een fotograaf van Reuters en zijn Iraakse assistent ging, die hielpen met het evacueren van burgers uit een risicozone. Behalve voor het doorspelen van de videobeelden is Manning aangeklaagd voor het lekken van talloze als geheim geclassificeer-

de documenten. De militaire aanklagers leggen hem hulp aan de vijand ten laste. Daar kan de doodstraf voor worden opgelegd. Terwijl Mannings rechtszaak nog moet beginnen, hebben de militaire autoriteiten wel al besloten dat het onderzoek naar de daders van de helikopteraanval niet wordt heropend en dat zij derhalve vrijuit gaan.

Er zijn meer aanwijzingen, dat Manning als zondebok wordt aangepakt. Tijdens een procedurele zitting eind december vorig jaar om te bepalen of Manning voor een krijgsraad wordt gedaagd bleek dat de voorzitter van de militaire rechtbank tevens werkt aan het onderzoek tegen Julian Assange. Mannings advocaat wilde hem dus wraken, maar de rechter vond dat hij zijn werk aan de WikiLeakszaak prima kon scheiden van de zaak Manning. Was dit al een ongeloofwaardige start, absurd werd het, toen bleek dat van de 38 getuigen die de advocaten van Manning wilden oproepen er slechts twee werden toegelaten, terwijl alle 20 getuigen die de aanklagers wilden horen werden toegestaan.

Het proces tegen Manning, na bijna twee jaar voorarrest, laat intussen op zich wachten. De verdediging wil dat het in mei plaatsvindt, terwijl justitie ervoor pleit om pas in augustus te beginnen. Dit wekt de schijn van bewuste vertraging, waardoor de uitspraak mogelijk over de presidentsverkiezingen kan worden getild. Nu het aldus steeds duidelijker wordt, dat Obama en zijn generaals vastbesloten zijn Manning veroordeeld te krijgen, waarbij levenslang een reële optie is en de doodstraf niet uitgesloten, is het meer dan ooit van belang dat ook internationaal tegengas op dit heilloze beleid wordt gegeven.

Boudewijn Chorus

<http://bradleymanningmoetvrij.blogspot.com>

COLOFON

VREDESMAGAZINE 2e KWARTAAL 2012 Uitgave van de vereniging VredesMedia waarin samenwerken: Haags Vredesplatform (HVP), Humanistisch Vredesbeeraad (HVB), Vereniging Pais, Samenwerkingsverband Stop de Wapenwedloop, Antimilitaristies Onderzoekskollektief VD AMOK, Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) afdeling Nederland. In VredesMagazine zijn de tijdschriften Kernwapens Weg!, VD AMOK en de dikke nummers van Vredeskoerier 't Kan Anders opgegaan. **REDACTIE:** Jan Bervoets, Boudewijn Chorus, Hans Feddema, Benno Houweling, Kees Kalkman, Klaas Meijer, Anke Polak, Jan Schaake, Guido Schokker, Barbara Smedema, Egbert Wever **AAN DIT NUMMER WERKTEN NAAST DE AUTEURS MEE:** David-Jan Donner, Chris Geerse. De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van een geplaatst stuk. De tekst van artikelen mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Copyrights van foto's en tekeningen berusten bij de desbetreffende fotograaf /illustrator. **FOTOREDACTIE:** Hans Bouton, Anne Vaillant **FOTOGRAFEN EN ILLUSTRATOREN:** Joop Blom, André Castaigne, Charbel, Latuff, Len Munnik, Peter van den Oetelaar, Piraya Film, Bert Spiertz, Hanneke Suijs, Oren Ziv/Active-Still **VORMGEVING:** Jimmy Slothouwer **DRUKKER:** Drukkerij Mezclado, Tilburg **ABONNEMENTEN:** Interesse of aanmelding voor een abonnement op Vredesmagazine kan kenbaar gemaakt worden bij de redactie van VredesMagazine of bij een deelnemende organisatie. Een jaarabonnement op VredesMagazine (4 nummers) kost 10 euro. U kunt een abonnement nemen via info@vredesmagazine.nl of 015 7850137. **GIFTEN:** Bedragen die abonnees overmaken boven het verschuldigde abonnementsgeld worden beschouwd als gift voor het werk van de in VredesMagazine samenwerkende organisaties. **CONTACT VREDESMEDIA:** Vlamingstraat 82 2611 LA Delft, 015 7850137, info@vredesmedia.nl, www.vredesmedia.nl. **REDACTIEADRES:** Obrechtstraat 43 3572 EC Utrecht tel. 030 8901341 e-post info@vredesmagazine.nl. Artikelen naar redactie@vredesmagazine.nl. **KOPIJSLUITING VOLGEND NUMMER:** 20 mei. Verschijningsdatum volgend nummer: 20 juni. **ISSN 1876-0724**

DE ZAAK BRADLEY MANNING 2

Boudewijn Chorus

**MANAL EN NARRIMAN TAMIMI –
'PALESTIJNSE GANDHI'S' 4**

Twee vrouwen staan vooraan bij vreedzame demonstraties tegen de bezetting
Loes de Kleijn

**DE ARMEENSE KWESTIE
ALS ONGEWENSTE POLARISATIE 6**

Turkije ontworstelt zich langzaam aan een historische controverse
Hans Feddema

GEWELDLOZE REVOLUTIE IN EGYPTE 8

Interview met Markel Nabil, broer van de koptische blogger Maikel
Jan Schaake

**KLIMAATVERANDERING,
ENERGIEZEKERHEID EN WAPENHANDEL 10**

De defensie-industrie spint garen bij het klimaat als veiligheidsprobleem
Mark Akkerman

**ISRAËL HOUDT PALESTIJNSE
PARLEMENTARIËRS GEVANGEN 14**

Na de democratische verkiezingen zijn een aantal gekozen Palestijnen overgebracht naar gevangenissen in Israël
Sietse Bosgra

DE ACTUELE KRACHT VAN GEWELDLOOSHEID 16

Hoe versterken we het geweldloze element in de huidige sociale mobilisaties?
Javier Garate, Andreas Speck

FOTOPAGINA'S BERT SPIERTZ 18

Taferelen uit het leven van de Egyptische kopten

**DOSSIER: DUISTERE DUELS
IN HET MIDDEN-OOSTEN 21**

Ludo de Brabander, Martin Broek, Kees Kalkman, Karel Koster, Jan Schaake, Klaas Steur

EN VERDER:

GEWELDLOOSHEID VOOR BEGINNERS 7

COLUMN 11

Hans Feddema

SPRINGSTOF 13

Frank Slijper

COLUMN 15

Boudewijn Chorus

**OVERZICHT VAN BIJ VM
AANGESLOTEN ORGANISATIES 16**

KORTE BERICHTEN 33

SIGNALERING 35

GEDICHT 36

Manuel Kneepkens

Voorpagina: Protest tegen bezetting.
Nabi Saleh, Westbank (20 januari 2012).
Foto: Oren Ziv / Activestills.org

Foto: Bert Spiertz

CAÏRO 2011

Manal en Narriman Tamimi,

Van 13 tot 17 februari verbleven Manal en Narriman Tamimi in Nederland. In Nederland werden ze aangekondigd als de vrouwelijke Gandhi's uit Palestina. In hun dorp, Nabi Saleh, net voorbij Ramallah, zetten Manal en Narriman Tamimi hun leven letterlijk op het spel. Elke vrijdag staan ze vooraan in de vreedzame demonstraties tegen de militaire bezetting en tegen de annexatie van hun land door de Israëlische kolonisten van Halamish, een nederzetting nog geen 500 meter van Nabi Saleh.

Elke week opnieuw worden deze geweldloze demonstraties op een gewelddadige manier aangevalen door het Israëlische leger. Traangasgranaten, geluidsbommen, rubberen en ijzeren kogels worden klakkeloos in het rond geschoten; daarbij schuwt het leger niet het geweld ook direct op ongewapende demonstranten te richten.

Het geweldloos verzet in Nabi Saleh begon in december 2009, nadat de kolonisten van Halamish de natuurlijke waterbron aan de voet van de heuvel annekeerden met hulp van het Israëlische leger. Met de verovering van de waterbron werd de Israëlische nederzetting, die zelfs volgens het Israëlisch hooggerechtshof illegaal gebouwd is op het grondgebied van de inwoners van Nabi Saleh, uitgebreid. De annexatie van deze waterbron vormde dan ook de vlam die de verzetsbeweging in Nabi Saleh opnieuw aanwakkerde. Sindsdien lopen de dorpelingen van Nabi Saleh dan ook wettelijk in een geweldloze demonstratie in de richting van de bron. De waterbron zelf wordt echter nooit bereikt door de dorpelingen, dit wordt door het Israëlische leger onmogelijk gemaakt.

Elke vrijdag opnieuw omsingelen Israëlische soldaten het dorp. Vanaf acht uur 's ochtends tot omstreeks acht uur 's avonds sluiten zij het dorp volledig af; niemand kan het dorp in en niemand kan eruit. De andere dorpen, waarmee Nabi Saleh in verbinding staat, worden daarmee ook volledig geïsoleerd van de rest van de Westelijke Jordaanoever.

Zodra de geweldloze demonstratie begint wordt er met geweld gereageerd vanuit Israëlische zijde. Hierbij vallen regelmatig gewonden, onder gevonden bevinden zich ook veel kinderen die eveneens

aan de demonstraties deelnemen. De inwoners hebben het excessief geweld tegen ongewapende demonstranten via verschillende media, de politiek en op andere wijze internationaal aandacht gevraagd, vooral ook met de waarschuwing dat het geweld op een zeker moment tot de dood van één van de dorpelingen zou leiden. De dorpelingen bleken gelijk te hebben.

PRINCIPEEL GEWELDLOOS

Op 10 december jongstleden leidde het geweld tot de dood van één van de trouwe demonstranten van het dorp. Mustafa Tamimi overleed op 28-jarige leeftijd aan de gevolgen van een hersenbloeding nadat hij tijdens de demonstratie van 9 december op minder dan 3 meter afstand met een traangasgranaat gericht op zijn

hoofd was beschoten vanuit een militaire jeep.

Het kiezen voor geweldloos verzet is geen gemakkelijke keuze geweest, verklaart Manal Tamimi tijdens een lezing in Nederland. "Geweldloos verzet betekent dat je niet alleen bereid moet zijn om geweldloos je recht terug te eisen, maar veel belangrijker, je moet in staat zijn om geweldloos te blijven nadat geweld in overvloed op je wordt afgevuurd. Je moet geweldloos kunnen blijven zelfs als je eigen zoon op de intensive care ligt met lever- en nierschade, nadat hij door een traangasgranaat is geraakt. Je moet kunnen toekijken hoe je dochter wordt afgevoerd in een leger jeep, voor het zingen van leuzen tegen de bezetting. En ook moet je geweldloos blijven wanneer één van ons het leven is ontnomen door

‘Palestijnse Gandhi’s’

LINKS: NARRIMAN TAMIMI;
RECHTS MANAL TAMIMI.

kunt je niet voostellen wat dit met onze kinderen doet. Mijn zoon van elf slaapt uit voorzorg met zijn kleren aan, omdat hij ervan overtuigd is, dat hij in de nacht zal worden opgepakt door het leger.”

Narriman: “Manal en ik zijn beide ook opgepakt in januari 2010 voor tien dagen. Ze hebben ons opgepakt nadat we onze kinderen probeerde te evacueren uit ons huis waar traangas naar binnen was gegoooid. Toen wij met onze kinderen buiten in de tuin stonden, droegen de soldaten ons op om terug het huis in te gaan. Wij weigerden; we konden onze kinderen niet in een huis vol traangas laten verstikken. Daarop hebben de soldaten ons opgepakt; we zouden in een gesloten militaire zone hebben gestaan en daarbij niet hebben geluisterd naar de militaire commandant. Tot nu toe is mijn dochter nog altijd bang dat ze me weer zullen oppakken, zeker nu haar vader ook in de gevangenis zit.”

LOSGESLAGEN KOLONISTEN

Beide vrouwen hebben heel wat meegeemaakt sinds ze actief zijn in het verzet. Naast het geweld en de toegenomen angst voor arrestaties, dreigen ook nieuwe gevaren op te duiken. Sinds januari 2012 vallen naast het leger ook de kolonisten van Halamish, gewapend met jachtgeweren en revolvers, het dorp aan. Zo probeerden ze de lokale moskee en omliggende huizen in brand te steken. Toch blijven de inwoners van Nabi Saleh vastberaden en lijkt er van een einde van het verzet nog lang geen sprake.

Narriman: “In het dorp hebben we alle soorten van verzet geprobeerd. Daarbij is het geweldloos verzet het moeilijkste dat ik tot nu toe heb doorstaan. Maar dat betekent niet dat dit het niet waard is, in tegendeel het excessief gebruik van geweld en de hoeveelheid tijd, geld en mankracht die het Israëlische leger bereid is te gebruiken tegen 550 dorpingen, laat zien dat ze bang zijn. Ze zijn bang dat het geweldloos verzet zich zal uitbreiden naar andere dorpen, naar steden en dat het zal leiden tot een geweldloze opstand in de Palestijnse gebieden. Het Israëlische leger en de Israëlische autoriteiten weten

maar al te goed dat een dergelijk volksverzet het einde zal zijn van hun militaire bezetting. Met de sociale media tot onze beschikking zal Israël niet kunnen doen wat het in de eerste intifada heeft gedaan: geweld tegen ongewapende burgers. Dus ook al is het moeilijk, dit is op dit moment de enige manier waarop wij onze menselijkheid kunnen terugclaimen en ons kunnen ontdoen van één van de langst aanhoudende gewelddadige bezetting die wereld op dit moment kent.”

ROL VAN NEDERLAND

Manal: “De Nederlandse regering is één van de trouwste bondgenoten van Israël in Europa. Daarom is het belangrijk om niet alleen de partijen die al solidair met ons zijn te spreken, maar juist de politieke partijen in Nederland aan te spreken die nog altijd geloven dat wij, de Palestijnen, harteloze terroristen zijn. We moeten juist die partijen, zoals de PVV, aanspreken en vertellen wat er werkelijk gebeurt en aan hen uitleggen dat met hun steun aan Israël zij medeverantwoordelijk zijn voor de wanpraktijken die Israël uitvoert op de Westelijke Jordaanoever. Ik hoop ook dat de mensen die we bereiken met de drie lezingen die we hier geven in Nederland ons werk zullen voortzetten en de Nederlandse politiek flink onder druk zullen zetten om het Israëlische geweld te veroordelen en hun steun aan Israël stop te zetten totdat zij aan de mensenrechten voldoet.”

Narriman voegt daar nog aan toe: “Zonder de steun en inzet van de internationale gemeenschap gaan wij het niet redden tegen een grootmacht als Israël. Ons bezoek aan Nederland moet dit duidelijk maken. De Nederlanders moeten verantwoordelijkheid nemen voor hun regering en afkeuren dat zij toelaat en bijna aanmoedigt wat Israël doet op de Westelijke Jordaanoever. Nederland, waar het Internationaal gerechtshof is gehuisvest, moet juist daarom een voorloper zijn in Europa en zich actief verzetten tegen de misdaden die Israël elke dag opnieuw pleegt.”

Loes de Kleijn

Informatie over Nabi Saleh: www.nabisaalehsolidarity.wordpress.com.

Facebook: Tamimi Press en Nabi Saleh Solidarity.

het geweld van de bezettingsmacht.”

Ondertussen, is het leger meer dan ooit te voren vastberaden het volksverzet in de kiem te smoren. Daarbij worden verschillende tactieken gebruikt, zoals het dreigen tot vernieling van huizen en het oppakken van de leden van het lokaal actie comité. Sinds maart 2011 zijn de twee leden van het lokaal actie comité, genaamd Bassem en Naji Tamimi, opgepakt voor het houden van ‘illegale’ demonstraties in ‘gesloten militaire zones’ (het dorp zelf). Naji Tamimi werd veroordeeld tot een jaar cel en een boete van 2.000 euro. Bassem, de man van Narriman, zit nog steeds vast, zijn rechtszaak moet nog voorkomen. Steeds vaker worden ook kinderen opgepakt. Tot nu toe zijn ruim 33 kinderen opgepakt, waarbij de jongste nog geen 11 jaar oud was. “Je

Foto: Hammeke Suijs

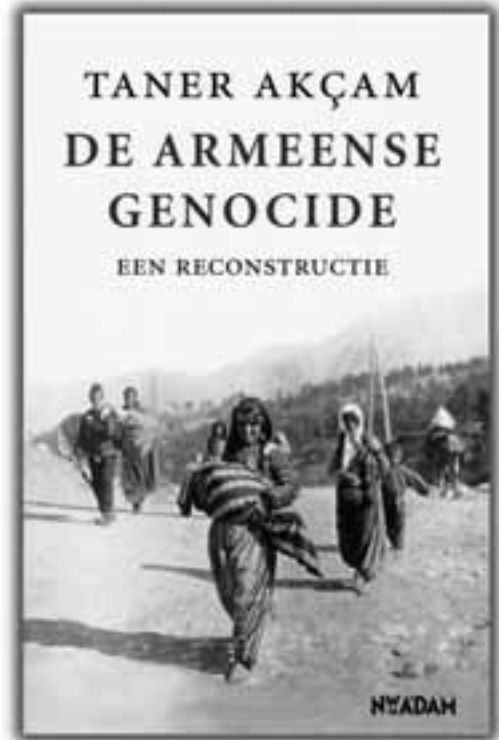
De Armeense kwestie als ongewenste polarisatie

Tijdens de Eerste Wereldoorlog verbond het Osmaanse rijk zich met Duitsland en Oostenrijk. Een groep Armeniërs koos de zijde van tegenstander Rusland. Dat leidde tot een bloedbad onder Armeniërs. Het huidige Turkse bewind wil niet dat deze historische slachting een genocide wordt genoemd. In Frankrijk wilde men juist bij wet verbieden om te ontkennen dat het een genocide was.

Als er in 1915/16 een genocide op Armeniërs plaatsvond, is het onzinnig deze te ontkennen of om dat woord in dit verband niet te mogen uitspreken in Turkije. Ik zeg “als” omdat dan wel historisch en feitelijk duidelijk moet zijn dat het een genocide is. Het was niet zozeer de sultan, maar een militaire klik die toen de macht in handen had. Na de nederlaag tegen de geallieerden ging die extreem nationalistische seculiere (op islam en andere religies neerkijkende) en vaak geheim opererende militaire klik *Ergenekon*, die veel misdaden op haar geweten heeft, vooral jegens de Koerden, zich gedragen als een staat in de staat. In hun optiek zouden de generaals alleen de dienst uitmaken in het land en niet het volk of de burgerlijke politici. Reden dat er in de tweede helft van de vo-

rige eeuw bijna om de tien jaar een militaire staatsgreep in Turkije plaats vond. De laatste was in 1997.

Turkije lijkt inmiddels bezig zich te ontworstelen aan deze giftige slang. Symptomen daarvan zijn dat de rechtspraak onafhankelijker wordt en er nu voor het eerst hoge militairen worden aangeklaagd voor hun aandeel in de staatsgrepen. Voorts ook dat Koerden hun eigen taal mogen spreken en een eigen tv-zender hebben. Een ander symptoom is dat een mede door de liberale soefibeweging van de islamgeleerde Gethullah Gülen er een soort geweldloze Turkse lente aan de gang is via de opbouw van een middenveld of *civil society*. Ook onder de Koerden, waardoor de PKK-guerrilla in de bergen nu minder van hun kinderen weet te werven. Onderwijs, kadertraining en bevorderen van ondernemerszin zijn de middelen. Uit de opbouw van dat middenveld lijkt de zeer gematigde islamitische AKP van premier Erdogan te zijn voortgekomen. De AKP wordt wel eens het CDA van Turkije genoemd, een seculiere middenpartij, erkennend dat islam belangrijk is in het land. Het Westen zou blij moeten zijn met dit proces van democratisering van onderop in dit voor ons belangrijke

land; zeker nu we zien, hoezeer juist het ontbreken van democratisering via zo'n middenveld de grote handicap is van een land als Syrië in haar bevrijdingsstrijd.

DEMOCRATISERING STEUNEN

Politici maken fouten, zo ook Erdogan en zijn AKP, maar hen nu aanvallen op het bloedbad van toen is onverstandig. Ik was recent in Istanboel en sprak met diverse politici en journalisten. Emanuel Abaci, Syrisch-orthodoxe kerkbestuurder en tevens AKP-gemeenteraadslid van Istanboel zei me: “Als minderheidsgroepen hebben we, de Osmaanse tijd niet meegerekend, het nooit zo goed als nu, we beleven gouden tijden.” Hij en anderen vragen van het Westen steun voor het proces van democratisering, dat nu gaande is; en ze vragen niet te luisteren naar de verdachtmakingen uit de hoek van de nog steeds niet (helemaal) verslagen militaire klik, als zou de AKP van Erdogan een soort islamitische sharia willen vestigen, wat onzin is.

1915. ARMEENSE KIND-
VLUCHTELINGEN IN ALEPPO, SYRIË.

De AKP wil de oude wet die het mogelijk maakt het gebruik van de term genocide te bestraffen herroepen. De daarvoor vereiste meerderheid van twee/derde in het parlement is echter niet voorhanden. Intussen blokkeert de regering nagenoeg elke aanklacht. Ieder kan nu in de praktijk het woord genocide in mond nemen, mijn gesprekspartners in Turkije doen dat ook rustig. Ze begrijpen dan ook niet het spierballenvertoon vanuit Frankrijk, tenzij vanuit eigen electoraal gewin. Ook de gezaghebbende Armeense journalist Markar Esayan van de krant *Taraf* ziet dat zo. Natuurlijk vinden al mijn gesprekspartners, ook Emrah Ulker van *Zaman*, de grootste krant in Tur-

driemanschap dat in 1913 de macht greep. Ik begrijp dat Armeniërs graag erkenning willen voor wat hen is aangedaan in 1916, maar ik vind niet dat een Franse wet, laat staan de recent aldaar aangenomen wet, hiervoor het middel is. Dit geeft polarisatie jegens een land dat juist onze steun nodig heeft in haar strijd voor democratisering en het langzaam maar zeker afrekenen met zijn bezoedelde verleden vanaf de periode Atatürk. Nu

er een gelijkkluidende initiatiefwet van de ChristenUnie ligt, zal de Tweede Kamer zo wijs zijn het Franse voorbeeld niet na te volgen. Zeker nu in Frankrijk via een commissie het Senaatsbesluit inmiddels ongrondwettelijk is verklaard. Belangrijker is dat we de AKP in Turkije stimuleren niet op haar lauweren te gaan rusten, maar door te gaan met de uitbouw van de Turkse lente.

Hans Feddema

*De AKP wordt wel eens
het CDA van Turkije
genoemd, een
seculiere middenpartij,
erkennend dat islam
belangrijk is in het land.*

kije, het Armeense bloedbad van 1916 verschrikkelijk, net als ik. Het was in mijn visie zeker een uit wraak massaal verdrijven van een minderheidsgroep uit hun regio naar het buitenland, waarvan een deel had geheuld met de vijand, tevens gebeurde de verdrijving in een koude winter, en het ging er hard en wreed aan toe. Er is hierover in 1919 een rechtsgeeding geweest, dat 55 hoge militaire verantwoordelijken veroordeelde tot ophangning.

VOOROPGEZET PLAN?

Een minderheid verdrijven uit haar geboorteregio is een grote misdaad, maar om dit genocide te noemen, moet er een vooropgezet plan zijn geweest om niet alleen een regio, in casu tegen de Russische grens aan, te ontruimen, maar ook alle Armeniërs *uit te roeien*, ook die in de steden. Zo lang historici van zo'n uitgesproken politiek plan geen document hebben gevonden, is het zelfs de vraag of je het kunt typeren als etnische zuivering, ook al neig ik ertoe dat wel te vinden. Zij het dan niet onder Turkse verantwoordelijkheid, maar onder die van het militaire

Met cultuur wordt in dit geval beschaving bedoeld. Een beschaving waarin niet het geweld en de geweldsmythe centraal staan, maar de geweldloosheid zoals in dit boekje beschreven. Een beschaving waar mensen vanuit hun innerlijke kracht vreedzaam met elkaar omgaan en hun conflicten geweldloos oplossen.

Met de geweldsmythe wordt de aloude Babylonische mythe bedoeld dat geweld redding brengt en oorlog vrede. Het is de mythe van 'bevrijdend geweld', die helaas tot op vandaag springlevend is, ook in onze westerse samenleving. Het geloof dat geweld redt, is zelfs in veel samenlevingen vanzelfsprekend geworden en dan vaak ook nog als eerste optie. Denk bijvoorbeeld aan de harde militaire interventies van westerse staten en aan het Amerikaanse strategisch concept van 'Preventieve Oorlog'. En dat terwijl er in het VN-

artikel 2, lid 4. is vastgelegd dat geweld niet als politiek instrument mag worden gebruikt, tenzij er sprake is van een aanval. Dit geweldsverbod blijkt maar al te vaak een dode letter. Het geweldsdenken houdt ons nog steeds behoorlijk in de greep. Daarom moeten alle zeilen worden bijgezet om een geweldloze cultuur tot stand te brengen.

Is er een nieuwe mens in opkomst, die wijzer, sterker, intelligenter, meer betrokken en meer vreedzaam is dan voorheen? Wie weet. Een geweldloze cultuur blijft hoe dan ook een belangrijk ideaal. Het is een prachtig perspectief om aan te werken en zal niet in de laatste plaats bij het individu moeten beginnen.

Vredesopvoeding is daarom cruciaal, zoals ook bepleit door de Verenigde Naties bij het uitroepen van het Decennium voor een Cultuur van Vrede en Geweldloosheid voor de Kinderen van de Wereld (2001-2010).

GEWELDLOOSHEID VOOR BEGINNERS

Dit is het tiende en laatste stukje in onze serie over geweldloosheid die in de eerste plaats bedoeld is voor mensen die daar nog niet zoveel van weten of er zelfs wat vreemd tegenaan kijken. Alle stukjes zijn geschreven door Hans Feddema en eerder verschenen in het boekje 'Beter Geweldloos', een uitgave van het Platform Vredescultuur (www.vredescultuur.nl). Het boekje is ook te downloaden via: www.vredesmuseum.nl/download/inhoud.php

Geweldloze cultuur

Terugblik – geweldloze revolutie in Egypte

Door het geweld dat we maandenlang in Libië hebben gezien, het geweld dat thans in Syrië woedt en het geweld waar Egypte op dit moment onder te leiden heeft, zou je bijna vergeten dat de Arabische Lente een jaar geleden is begonnen met een reeks geweldloze opstanden in Tunesië, Egypte, Libië, Syrië, Jemen en een reeks andere landen in de Arabische regio. Pleinopstanden die zich via de protesten van de ‘vergeten jongeren’ in Spanje en de financieel getroffen burgers op Wall-street in de vorm van de Occupy-beweging verspreidden over de wereld.

Op het eerste gezicht leek de Egyptische geweldloze opstand volledig uit de lucht te komen vallen, maar wie beter kijkt ziet dat dat niet het geval is. De geweldloosheidsbeweging heeft in Egypte veel oudere papieren dan menigen denkt. Deze gaan zelfs terug op de Egyptische onafhankelijkheidsstrijd in 1919. Toen Groot-Brittannië tijdens de Eerste Wereldoorlog allerlei Arabische bevolkingsgroepen binnen het Ottomaanse Rijk onafhankelijkheid had beloofd na afloop van de Eerste Wereldoorlog, rekenden de Egyptenaren daar ook op. Toen het daar niet van kwam, werd in Egypte en Soedan (dat toen min of meer één Brits protectoraat vormde) een massabeweging op *grassroots*-niveau georganiseerd die toen al de tactiek van burgerlijke ongehoorzaamheid hanteerde.

De leiding van deze beweging was in handen van Saad Zaghlul Pasha en de Wafd-partij die in haar vlag zowel de islamitische halve maan als het christelijke kruis voerde en nog steeds voert. Groot-Brittannië deed alles om de macht over Egypte te behouden en bij het neerslaan van de opstanden kwamen meer dan drieduizend Egyptenaren om. De opstanden zouden uiteindelijk leiden tot een zekere vorm van onafhankelijkheid voor Egypte (maar niet voor Soedan) in 1921.

Ook recenter vonden in Egypte geweldloze opstanden plaats. In het voor-

Foto: Charbel

jaar van 2008 werd de ‘6 april jeugdbeweging’ opgericht die op die datum een staking ondersteunde van arbeiders in de Egyptische industriestad El-Mahalla El-Kubra. Deze jeugdbeweging was duidelijk geïnspireerd door de Otporbeweging die tien jaar geleden het regiem van Milosevic in Servië ten val heeft gebracht en later actief was in verschillende voormalige Sovjetrepublieken. In 2008 en 2009 protesteerde deze beweging tegen de Egyptische houding tijdens de Gaza-oorlog. Verschillende leidende figuren van deze beweging werden gearresteerd, maar dat kon een flinke groei van de beweging tot een omvang van 70.000 Facebook-vrienden in januari 2009 niet voorkomen.

DIENSTWEIGERAAR/BLOGGER

Van de deelnemers aan de protesten op het Tahrirplein in Caïro, vorig jaar, kennen we een aantal mensen bij naam. Met name jonge bloggers. Eén van hen is Maikel Nabil Sanad, een koptische christen, die twee jaar eerder als één van de eersten in Egypte, dienstweigende. Hij had in april 2009 de beweging ‘Nee tegen militaire dienstplicht’ opgericht en werd op 12 november 2010 door de Egyptische

FEBRUARI 2011, TAHRIRPLEIN

militaire politie gearresteerd, maar twee dagen later weer vrijgelaten en vervolgens formeel op medische gronden afgekeurd. Tijdens de protesten op het Tahrirplein gingen velen, ook in het buitenland, ervan uit als zouden de Egyptische bevolking en het Egyptische leger hand in hand protesteren tegen het regiem van Moebarak. Maikel Nabil Sanad blogde echter dat dat helemaal niet het geval was. Onder de titel ‘Het leger en de bevolking hebben nooit hand in hand gestaan’ wees hij erop dat het Egyptisch leger feitelijk al zestig jaar de dienst uitmaakte in Egypte en dat het regiem van Moebarak feitelijk een marionettenregering van het leger was. Waar het leger Sanad’s dienstweigering nog snel trachtte te verbloemen door hem af te keuren, kon het moeilijk om deze openlijke kritiek op het leger heen en Maikel Nabil Sanad werd vorig voorjaar een aantal keren opgepakt en ten slotte tot een driejarige gevangenisstraf veroordeeld. Dankzij protesten vanuit de Egyptische samenleving en van internationale vredes- en mensenrechtenorganisaties kwam hij op 23 januari 2012 weer vrij.

ACHTER
MARK NABIL
EEN POSTER
VAN ZIJN
BROER.

Foto: Piraya Film

Mark Nabil Sanad

Een week later was Maikels 19-jarige broer Mark in Nederland in het kader van de Rotterdamse filmdagen om zijn film *Back to the Square* te presenteren, een terugblik met Egyptische activisten op de gebeurtenissen een jaar geleden op het Tahrirplein in Caïro. Ik kreeg de gelegenheid om hem, via een tolk, een paar korte vragen te stellen.

We kennen je broer Maikel als dienstweigeraar en ik begrijp dat jij komend jaar ook dienst zult weigeren. Is dat een familieonderneming of zijn er inmiddels meer dienstweigeraars in Egypte? En wat heeft jullie koptisch-christelijke achtergrond ermee te maken? Maikel was de eerste en heeft, met hulp van de War Resisters International (WRI; de internationale beweging van oorlogstegenstanders), moeten ontdekken hoe je in Egypte dienst kunt weigeren. Zijn initiatief werd twee jaar geleden onmiddellijk door vijf anderen nagevolgd en er is inmiddels een Facebook-pagina over dienstweigering in Egypte met meer dan achtduizend vrienden. Onze koptische achtergrond heeft er niets mee te maken. Maikel is een activist uit politieke en sociale overwegingen en is door zijn acti-

visme uiteindelijk bewust agnostisch geworden.

Hoe is de juridische en morele positie van dienstweigering in Egypte?

Juridisch is er helemaal niets. Je kunt in Egypte eigenlijk helemaal niet dienstweigeren. Het is zelfs niet strafbaar. Maikel is dan ook voor andere, bijkomstige zaken opgepakt en veroordeeld en later vooral voor zijn openlijke kritiek op het leger. In de samenleving wordt nog heel gek tegen dienstweigeraars aangekeken. Het is toch gewoon de norm om in het leger te gaan. Daar maken ze een man van je en leer je je land beschermen. Althans, zo wordt het voorgesteld. In de praktijk leer je helemaal niets in het leger. Zelfs niet schieten. Je wordt tot de meest absurde dingen gedwongen en bent eigenlijk een jaar lang het slaafje of speeltje van de officieren. Die laten je maar wat zinloos heen en weer lopen en vernederende arbeid verrichten. Alleen maar fysieke dingen. Je wordt gedrield, maar het omgaan met een wapen leren ze je niet.

Zijn die houding en dat gedrag veranderd sinds de opstanden op het Tahrirplein?

Binnen het leger is helemaal niets veran-

derd. In de samenleving wel. Toen Maikel kritiek uitoefende op de leus 'Het volk en het leger staan hand in hand' werd hij niet alleen door het leger maar ook door de bevolking veroordeeld. Zijn kritiek op het leger was eigenlijk niet zo bedreigend voor het leger, omdat de bevolking dat toch anders wilde zien. Maikel werd door het leger gevangengezet om te voorkomen dat hij zijn volgende blog zou plaatsen waarin hij zou beschrijven hoe geweldloze demonstranten hardhandig door het leger waren aangepakt. Dat zou pas echt bedreigend zijn voor het leger. Nu, driekwart jaar later wordt de leus van Maikel dat volk en leger nooit hand in hand hebben gestaan massaal herhaald

Eind februari 2011 publiceerde Maikel Nabil Sanad een rapport over het optreden van het Egyptische leger. Op 28 maart werd hij gearresteerd en op 6 april als burger voor een militaire rechtbank verhoord. Een waarnemer van War Resisters' International (WRI – de internationale koepel van oorlogstegenstanders) was erbij. Op 10 april werd Maikel veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf. De WRI riep op tot protesten bij de Egyptische autoriteiten. In Nederland werd dit protest met name door de bij de WRI aangesloten vredesbeweging Pais gesteund. De WRI riep op tot een internationale actiedag op 9 september voor Maikel, die drie weken eerder in hongerstaking was gegaan. Half december werd zijn gevangenisstraf van drie naar twee jaar verkort. Amnesty International eiste zijn onmiddellijke vrijlating. Op 25 januari 2012, precies een jaar na het uitbreken van de protesten, wordt Nabil onverwachts vrijgelaten.

Bron: Vredesnieuws

door de demonstranten op het Tahrirplein. Het leger heeft zijn ware aard getoond en de bevolking geeft Maikel alsnog gelijk. Begin vorig jaar probeerde het leger naar de eigen bevolking en naar de buitenwereld de schijn op te houden dat ze het beste voor hadden met het volk en met de demonstranten. Naarmate de protesten langer duurden grepen ze toch wel vaker in en begonnen demonstranten lastig te vallen. En nu leert men in het leger om echt tegen de bevolking op te treden als ware het de vijand. Volk en leger geloven dus zelf ook niet meer dat ze hand in hand staan.

Jan Schaake

Klimaatverandering, energie en wapenhandel

Terwijl steeds duidelijker wordt dat het bij klimaatverandering om onomkeerbare processen gaat, die mens en milieu hard raken, zijn er ook sectoren die hierin juist nieuwe mogelijkheden zien. De defensie-industrie spint garen bij het feit dat klimaatverandering meer en meer als een veiligheidsprobleem wordt beschouwd, vooral als een afgeleide van de komende olieschaarste. Nieuwe markten dienen zich aan...

De rol van klimaatverandering in het ontstaan of verheugen van conflicten zal snel toenemen, zodra de consequenties ervan in bijvoorbeeld de beschikbaarheid van energie, voedsel, water en land voelbaar worden. Hoogleraar Vrede en Veiligheidsstudies Michael T. Klare onderscheidt drie typen conflicten op dit vlak: grondstofoorlogen vanwege schaarste van vitale materialen (zoals olie), grondstofoorlogen vanwege opwarming van de aarde (zoals conflicten over water en land) en oorlogen vanwege migratie (als een gevolg van grondstoftekorten en -conflicten). Klimaatverandering wordt veelal als een 'dreigingsvermenigvuldiger' gezien, een element dat bestaande dreigingen en oorzaken van conflicten snel kan verheugen.

Deze analyse wordt langzaam maar zeker ook zichtbaar in militaire strategieën.

Op het eerste gezicht lijkt defensie soms de meest uitgesproken milieu-activisten binnen de overheid te herbergen.

De 'Nationale Veiligheidsstrategie' van het Verenigd Koninkrijk noemde al in 2008 klimaatverandering 'de grootste uitdaging voor globale stabiliteit en veiligheid, en daarom voor de nationale veiligheid.' Gezien de zoveelste mislukte Klimaatop, in Durban afgelopen december,

lijkt het besef van de ernst van klimaatverandering echter nauwelijks door te dringen op bestuurlijk niveau, althans niet in het rijkere deel van de wereld. De gevolgen zijn het hardst voelbaar in zogenaamde Derde Wereldlanden, waar men kampt met zaken als droogte, erosie en voedseltekorten. Klimaatverandering als een veiligheidsprobleem in militaire termen is dan weer vooral een Westerse opvatting, waar men bedreigingen ziet in bijvoorbeeld klimaatvluchtelingen en conflicten over energievoorraden. Deze cynische, egoïstische houding van het deel van de wereld dat ook in de eerste plaats verantwoordelijk is voor klimaatverandering is door een aantal ontwikkelingslanden de laatste jaren fel bekritiseerd.

'GROENERE' KRIJGSMACHTEN?

Op het eerste gezicht lijkt defensie soms de meest uitgesproken milieuactivisten binnen de overheid te herbergen. Op geen enkel ander beleidsterrein schijnt men zo doordrongen van de noodzaak tot verandering in het licht van klimaatverandering. Vooral in het zoeken naar alternatieven voor fossiele brandstoffen lopen militairen voorop. Grote aanjager is de olieschaarste die in het verschiet ligt. Naarstig wordt gezocht naar mogelijkheden om het olie verslindende militaire apparaat minder olieafhankelijk te maken. In de tussentijd komt het veilig stellen van de toegang tot die schaarser wordende olievoorraden en het beschermen van transportroutes steeds centraler te staan in militaire strategieën. Daarmee wordt de mythe van een 'groene' krijgsmacht ook doorgeprikt. Alle veranderingen zijn slechts op één ding gericht: het voortgaand ongestoord functioneren van de krijgsmacht zelf. En dat functioneren is volledig in tegenspraak met wel-

ke milieuvriendelijke maatregel dan ook. De krijgsmacht blijft een zeer milieubelastende instelling, gericht op het beschermen van een politiek en sociaal systeem dat gebaseerd is op de illusie van eindeloze economische groei, consumptisme en het nastreven van winst tegen welke (milieu)kosten dan ook.

SMEERMIDDEL WAPENHANDEL

De aanwezigheid van olie, maar ook de dreigende schaarste ervan, is een prima smeermiddel voor wapenhandel. Het letterlijk ruilen van wapens voor olie is geen onbekend fenomeen. Chinese wapenexporten naar landen in Afrika en Latijns-Amerika worden regelmatig met olie betaald. China lag zwaar onder vuur van de internationale gemeenschap wegens de ook tijdens de Darfoer-oorlog voortgaande wapenexporten naar Soedan, die vergezeld gingen van snel groeiende olie-exporten de andere kant op. Ook de grootste Britse wapenovereenkomst uit de geschiedenis, de al sinds 1985 lopende Al-Yamamah-overeenkomst met Saoedi-Arabië, wordt betaald met olie, oplopend tot 600.000 vaten ruwe olie per dag. Hoofdaannemer BAE Systems verdiende inmiddels tientallen miljarden ponden met de door beschuldigingen van corruptie omgeven deal.

zekerheid

Tekening: Len Munnik

In Nederlandse wapenexporten is de link met de aanwezigheid van olie in de ontvangende landen ook regelmatig te leggen. Soms ligt dit wel heel dicht aan de oppervlakte: in 2009 kreeg scheepsbouwer TP Marine zonder problemen een vergunning voor een controversiële levering van catamarans voor troepenvervoer aan Nigeria, ondanks het slepende gewapende conflict in de Nigerdelta en de mensenrechtenschendingen door politie (para)militairen die in dat kader aan de orde van de dag zijn. De Nederlandse regering verdedigde deze levering, die overduidelijk in strijd is met de geldende EU-wapenexportregels, met een expliciete verwijzing naar de bescherming van olieplatforms van onder meer Shell in de regio. De band tussen TP Marine en de Nigeriaanse marine is steeds inniger geworden: vorig jaar werd de bouw van een gezamenlijke werf in de haven van Lagos aangekondigd. Met deze faciliterende rol geeft TP Marine de marine een vrijbrief haar werf te gebruiken om de interne repressie in het belang van de heersende elite en de grote oliebedrijven nog verder op te voeren.

TACTISCHE TRANSACTIES

Van de vijftiengte belangrijkste olie-exporterende landen buiten EU en NA-

VO is ruim twee/derde klant van de Nederlandse wapenindustrie of defensie (afgestoten materieel). Saoedi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten (VAE), Nigeria, Koeweit, Venezuela, Qatar, Oman, Maleisië en Indonesië behoren tot de top-25 van grootste afnemers van Nederlandse wapens buiten EU/NA-VO+-verband. Dit zijn allemaal leveranties die als controversieel bestempeld kunnen worden, op twee gronden: het zich voordoen van interne conflicten en/of het aan de macht zijn van repressieve regimes.

Meestal moeten leveranties en het wel erg gemakkelijk afgeven van vergunningen daarvoor in het kader geplaatst worden van het onderhouden van goede relaties met landen die olie exporteren of belangrijk zijn met het oog op de toevoer daarvan. Ook doorvoer van wapens kan meestal probleemloos naar dergelijke bestemmingen plaatsvinden. De afgelopen jaren vielen bijvoorbeeld omstreken doorvoorzendingen naar Kazachstan (traangasgranaten), Oman (traangas- en rookgranaten) en Nigeria (munitie) op.

Wanneer lucratieve contracten zich aandienen spelen daarnaast de belangen van de defensie-industrie een rol bij de soepelheid in het afgeven van exportvergunningen. Een aantal landen besteedt de enorme bedragen die met de export van olie binnengehaald worden aan buitensporige wapenaankopen. De VAE behoren om die reden tot de grootste wapenimporteurs ter wereld. Ook Nederlandse bedrijven profiteren daarvan mee. Thales Nederland haalde in 2009 een deal van ruim 170 miljoen dollar binnen voor de verkoop van een digitaal communicatiesysteem voor tanks. Het repressieve karakter van het regime in de VAE staat het afgeven van wapenexportvergunningen nooit in de weg. Venezuela geeft met name de laatste jaren grote bedragen uit aan internationale wapenaankopen. Ook hier behoort Nederland tot de leveranciers. In dezelfde regio voert Brazilië de bewaking van recentelijk ontdekte olie- en gasvoorraden voor de kust als één van de redenen op voor de vele wapenaankopen in de afgelopen jaren. Ondertussen woedt in Latijns-Amerika, mede door de aankoopdrift van deze

Afghanen zijn ons zat

Het verschil tussen 'Kunduz' en Palestina of Syrië is, dat er in Palestina sprake is van Israël als bezetter en in Syrië van een onderlinge burgeroorlog, terwijl in Afghanistan het Westen echt zelf een bezettingsoorlog voert. Omdat ook Nederland met F-16's en een trainingsmissie impliciet aan die bezettingsoorlog meedoet en er dus mede verantwoordelijkheid voor draagt, vind ik me daar extra over op. Ook over het feit dat we dat laatste vaak niet door hebben, net zoals premier Balkenende zich in 2003 te weinig daarvan bewust was, toen hij door de telefoon ja zei tegen president Bush op diens verzoek om politieke steun voor zijn invasie in Irak. Jaren later kreeg hij het hierover zwaar te verduren, wat indirect leidde tot zijn vervroegd aftreden.

Oorlog is een zaak van leven en dood. Politieke steun daaraan is dus geen peanuts. Alles wijst er op dat het kabinet Rutte en ook D'66, GroenLinks en Christen-Unie in 2011 die wezenlijke politieke kant van 'Kunduz' niet goed hebben doordacht. In de beeldvorming lijkt het alsof we daar een stukje ontwikkelingswerk doen, ook door het hanteren van termen als 'opbouw'. In een Kamerdebat deed Mariko Peters van GroenLinks het voorkomen alsof het in Afghanistan een normale fragiele staat betreft. Wat niet zo is, reden dat ik op een interne bijeenkomst van GroenLinks zei: "Kunduz is geen vredes-, maar een oorlogsmissie". Het gaf even een schok, ook toen ik dit op het februaricongres herhaalde, er bij zeggend dat we eerlijk moeten zijn en ophouden woorden als 'civiel' te gebruiken. De recente massale protesten tegen de Amerikaanse bezetting naar aanleiding van Koranverbrandingen in Bagram stellen me daarover in het gelijk. Er zijn sindsdien zes Amerikaanse militairen door Afgaanse collega's of politie gedood en in Kunduz kunnen Nederlanders niet buiten hun poorten opereren.

De Afghanen zijn de westerse bezettingsmacht zat, blijkt nu, en willen, zoals een NOS-correspondent het uitdrukt, "slechts dat hun cultuur, religie en land met rust gelaten wordt". Ze willen zich ontwikkelen vanuit hun eigen tribale rechtssysteem en terecht geen westerse kolonialisme meer na dat van de Britten en Russen. De massale Afgaanse protesten zijn een onthullend signaal, dat het Westen er zo snel mogelijk weg moet. Wat 'Kunduz' betreft in mijn optiek morgen al. Dan kunnen D'66, GroenLinks en ChristenUnie hun geweten zuiveren over hun impliciete steun aan oorlog en semikoloniale bezetting en kan Rutte elders wat minder bezuinigen.

Hans Feddema

twee landen, een zorgwekkende wapenwedloop.

Klimaatverandering speelt ook een indirecte rol als katalysator voor het ontstaan van nieuwe afzetmarkten voor de defensie-industrie. Grensbeveiliging is hier een duidelijk voorbeeld van. In de toekomst zal door de gevolgen van klimaatverandering veroorzaakte migratie alleen maar toenemen, terwijl de landen waar naartoe gevlucht wordt steeds drastischer maatregelen nemen om de vluchtelingenstromen buiten te houden.

Het Europese wapenbedrijf EADS,

nieuwe serie 'milieuvriendelijke wapens' in de markt zette. Daartoe hoorden onder meer kogels met minder lood, raketten met minder gifstoffen en pantservoertuigen met lagere CO₂-uitstoot. Andere bedrijven volgden, vooral met het gebruik van alternatieve energie. Boeing ontwikkelde een gevechtsvliegtuig op biobrandstof, de *Green Hornet*. General Dynamics ontwierp een 'groene' straalmotor en Raytheon werkt samen met Cyclone Power Technologies aan een motor die onder meer op algen en afvalolie kan lopen. EADS presenteerde een

horen rinkelen. Zo is Lockheed Martin al actief op de energiemarkt met energie-efficiëntie-programma's en warmtekrachten en zonne-energiecentrales. Vliegtuigmotorenproducent Pratt & Whitney bouwt een biomassa-warmtekrachtcentrale en wereldwijd rijden duizenden bussen op een elektronisch aandrijvingsstelsel van BAE Systems.

De waarschijnlijk meest lucratieve nieuwe mogelijkheden voor de defensie-industrie zijn (satelliet)observaties, monitoring en dataverzameling en -analyse. In de 'Alliance for Earth Observations' werken bijvoorbeeld Boeing, Lockheed Martin en EADS hiertoe al samen met diverse onderzoeksinstituten. Telespazio, een joint venture van Finmeccanica en Thales, verzamelt en verwerkt in opdracht van de Italiaanse overheid data van het satellietstelsel Cosmo-SkyMed, om zowel milieurampen te monitoren en te voorkomen als voor civiele veiligheidsdoelen. GMES, een EU-satellietstelsel, kent dezelfde mix van doelen, waarbij de milieutoepassingen vooral een reclameverhaal lijken te zijn om de onderliggende veiligheidsagenda te verhullen. In diverse projecten zijn onder meer TNO, Thales, Astrium, ATOS Origin, Finmeccanica, Qinetiq en de Zweedse Defense Research Agency hiervoor werkzaam.

GREENWASHING

Net als het militaire apparaat grijpt ook de defensie-industrie de ontwikkeling van 'groene' wapens en de mogelijke civiele milieutoepassingen van militaire middelen aan voor een uitgebreide greenwashing-campagne. Helaas laten milieu- en natuurbeschermingsorganisaties zich hierbij, al dan niet in ruil voor forse bedragen, voor het karretje van wapenproducten spannen. Een voorbeeld is de sterke band tussen Northrop Grumman en de Amerikaanse organisatie Conservation International. Samen riepen zij de defensie-industrie en natuurbescherming op, om de handen ineen te slaan om in actie te komen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Gezamenlijk zouden zij 'de juiste middelen in de juiste handen' moeten plaatsen. Een mooi verkooppraatje voor die 'juiste middelen', zoals monitoring- en dataverzamelingssystemen, die de defensie-industrie in de aanbieding heeft.

Mark Akkerman

met hoofdkantoor in Leiden, behoort tot de grootste profiteurs op dit vlak. Het leverde de Bulgaarse en Roemeense grenspolitie communicatietechnologie en is betrokken bij een groot Saoedisch grensbewakingsproject. Veel defensiebedrijven zijn ook actief met grensbeveiligingsprojecten in het kader van het EU-onderzoeksprogramma Framework Program 7. En nu de Europese Commissie en het Europees Parlement eind vorig besloten hebben dat het Europese grensbewakingsagentschap Frontex eigen militair materieel, zoals helikopters en schepen, aan mag gaan schaffen voor grensbewaking in het Middellandse Zeegebied, liggen nieuwe afzetmogelijkheden in het verschiet.

'GROENE' WAPENS

BAE Systems was in 2006 een van de eerste grote wapenproducenten die een hele

vliegtuig dat volledig op algen vliegt. Daarnaast is op het moment sprake van een ware race in de ontwikkeling van onbemanste vliegtuigjes (*drones*) op zonne-energie.

De toekomstige opbrengsten van wapenhandel bij aan olie gerelateerde conflicten en de ontwikkeling van 'groene' wapens lijken in het niet te gaan vallen bij de ongeziene winstmogelijkheden die gloren in een nieuwe markt. De organisatoren van de *Energy Environmental Defense and Security* (E2DS)-conferentie in 2011 maakten dit in hun juichende aankondiging onomwonden duidelijk: "De defensiemarkt is wereldwijd jaarlijks een biljoen dollar waard. De energie- en milieumarkt is minstens acht keer dit bedrag waard." De conferentie werd gesponsord door grote wapenproducenten als Raytheon, Lockheed Martin, Finmeccanica, EADS en Thales, die de kassa al

Nieuwe Taiwanese onderzeeërs naar Nederlands ontwerp?

In 2001 beloofde George Bush Taiwan een vracht wapens te leveren. Daarbij stonden diesel-aangedreven onderzeeboten op de verlanglijst, maar omdat de VS zelf de technologie niet in huis had (alle Amerikaanse onderzeeërs zijn nuclear aangedreven), beloofde Washington Taiwan daarmee te helpen. Joep van den Nieuwenhuyzen, toen nog de baas bij de RDM, bood terstond twee mogelijkheden aan. Hij kon twee onderzeeërs die hij van defensie had overgenomen en in Maleisië aan de kade lagen voor Taiwan opknappen, of hij kon bij een buitenlandse werf onderzeeërs van het type Moeraal laten bouwen. Het Nederlandse ontwerp daarvoor lag al jaren vergeefs te wachten op een gegadigde. Toen de staat hem in 2002 voor de rechter dreigde te slepen bond Joep echter in.

Wapens verkopen aan Taiwan ligt dermate gevoelig dat waarschijnlijk geen enkel Europees land dit in zijn hoofd zou halen. Nederland kan daarover meepraten. Nadat de werf Wilton-Fijenoord in de jaren tachtig twee duikboten voor Taiwan mocht bouwen kreeg Nederland de toorn van China over zich. Snel beloofde de regering voortaan een beleid van één-China te volgen en geen wapens meer aan Taiwan te leveren. (Overigens is de duikbotenorder nog altijd goed voor de uitvoer van zo'n 15-20 miljoen euro aan reserveonderdelen jaarlijks.) Andere Europese landen voeren een vergelijkbare koers. Een wapenorder uit Taiwan is het risico van een Chinees handelsboycot niet waard. Taiwan is daarmee vrijwel volledig afhankelijk van Amerikaanse wapens.

Van tijd tot tijd komt de Amerikaanse duikbotenbelofte weer boven, maar tot nu toe steeds zonder resultaat. Berichtgeving in Taiwanese media wijst er nu echter op dat het eiland het wachten beu is. Het ministerie van defensie aldaar bevestigde onlangs dat het de eigen ontwikkeling van dieselonderzeeërs steunt. Eerder

had de lokale United Daily News gemeld dat drie niet nader genoemde landen hulp hadden aangeboden voor de ontwikkeling en bouw in eigen land of via tweede- of derdehands boten van Duitse makelij. Die laatste optie lijkt op juridische obstakels te stuiten, omdat de benodigde toestemming uit Berlijn niet voor de hand ligt.

In december 2011 meldde de Tapei Times op basis van militaire bronnen dat de marine bezig was buitenlandse *know-how* te vergaren. Daarbij werd verwezen naar het Naval Shipbuilding Development Center van de marine, dat “druk bezig was de blauwdrukken van de twee Hai Lung-klasse [Zeedraken of Zwaardvis-klasse – FS] onderzeeërs te bestuderen, Taiwans enige oorlogswaardige duikboten, die het in de jaren tachtig van Nederland kocht.”

Hoewel al vaker is gespeculeerd over de mogelijkheid dat Taiwan gebruik zou maken van Nederlandse technologie voor nieuwbouwschepen, wordt voor het eerst zo duidelijk verwezen naar dergelijke activiteiten. Het is onduidelijk of Taiwan beschikt over de benodigde bouwtekeningen, maar de Nederlandse regering heeft eerder duidelijk gemaakt dat het intellectueel eigendom bij Nederland berust.

Gezien de beperkte vooruitgang die Taiwan de afgelopen jaar rond het duikbotenprogramma heeft geboekt blijft het afwachten wat men daadwerkelijk zal weten klaar te spelen. Samenwerking met Europese partners is vrijwel uitgesloten en ook Rusland – hofleverancier van China – ligt weinig voor de hand.

Een geheel eigen programma op basis van een kopie van de Nederlandse schepen zou jaren kosten. De bouw van geavanceerde duikboten is technologisch erg ingewikkeld. Een analist van Jane's Defence Weekly heeft het in dit verband over “een steile leercurve”.

Naast de aanschafperikelen speelt ook

het vergroten van de slagkracht van Taiwan's ‘Nederlandse’ onderzeeboten met Harpoon anti-scheepsraketten. De marine zou onlangs in de VS hebben proefgeschoten met de raketten die vanaf volgend jaar op de ‘Zeedraken’ meevaren. Jane's Defence Weekly meent dat de Harpoons met een bereik van 115 kilometer, Taiwan de mogelijkheid bieden kust- en havengebieden, alsook landdoelen te raken, waaronder enkele Chinese marinebases.

Ondanks verbeterde relaties tussen China en Taiwan blijven bewapeningskwesties een open zenuw: Amerikaanse leveranties aan Taiwan leiden vrijwel altijd tot Chinese protesten. 22 jaar na het einde van de Koude Oorlog bekleedt Taiwan (net als Zuid-Korea, Japan en de Filipijnen) nog altijd een sleutelpositie in de Amerikaanse buitenlandse politiek.

De toenmalige Nederlandse regering heeft dertig jaar geleden vast onderschat welke verstreckende gevolgen de verkoop van duikboten aan Taiwan vele decennia later nog zou hebben voor de spanningen tussen China, Taiwan en de VS. Meer gepreoccupeerd met de overleving van de noodlijdende nationale marinescheepsbouw heeft zij waarschijnlijk al helemaal geen oog gehad voor de mogelijkheid dat Taiwan op een dag zelf onderzeeërs zou gaan bouwen naar Nederlands ontwerp.

Gavin Phipps, ‘Taiwan confirms plans to buy or build subs’, Jane's Defence Weekly, 29 februari 2012;

‘Taiwan to Arm Subs with U.S. Missiles: Report’, AFP, 22 februari 2012;

‘Taiwan Navy Asks for Funds for 8 New Subs’, AFP, 20 februari 2012;

J. Michael Cole, ‘Taiwan giving up on US subs, eyeing local plan: analyst’, Taipei Times, 15 december 2011;

Christopher Bodeen, ‘Little fallout seen from US arms sale to Taiwan’, AP, 22 september 2011.

Israël houdt Palestijnse parlementariërs gevangen

Jarenlang heeft een speciale gezant van de Europese Unie, Alastair Crooke, op de Palestijnse organisatie Hamas ingesproken met het doel een eind aan haar gewapende strijd te maken en om de strijd tegen de Israëlische bezetting voortaan met politieke middelen te voeren. Crooke wist gematigde krachten binnen Hamas te bewegen mee te doen aan de verkiezingen voor het Palestijnse parlement. Intussen heeft Israël verscheidene parlementariërs opgepakt.

De internationale gemeenschap erkende dat de verkiezingen voor het Palestijnse parlement, die in 2006 werden gehouden, eerlijk waren verlopen. De uitslag was echter niet in overeenstemming met de Westerse wensen. De Palestijnse kiezers gaven Hamas 76 zetels, de door het Westen gesteunde Fatah-beweging kreeg er slechts 45. Toen onderhandelingen tussen Hamas en Fatah over een gezamenlijke regering mislukten kwam er conform de verkiezingsuitslag een Hamas-regering in Palestina aan de macht onder leiding van minister-president Ismael Haniyeh. Hoewel deze regering Haniyeh democratisch was gekozen weigerden de Verenigde Staten, de Europese Unie en Israël de keuze van de Palestijnse bevolking te respecteren. Bovendien werden de Palestijnen afgestraft door anderhalf jaar lang de Westerse financiële steun stop te zetten waardoor de salarissen van 70.000 functionarissen, leraren, ziekenhuis personeel etc. niet meer betaald konden worden.

Vervolgens werd het nieuw gekozen Palestijnse parlement lamgelegd toen het Israëlische leger daags na de beëdiging 26 leden van het nieuwe Palestijnse parlement oppakte en als gijzelaars overgebracht naar gevangenis in Israël. Ze werden niet van enige criminele activiteit beschuldigd, maar door een militair tribunaal berecht en veroordeeld op de beschuldiging dat ze in het Palestijnse parlement zaten en gekozen waren op de lijst Change and Reform Party, die was ingediend door Hamas. Op deze lijst stonden

ook mensen die geen lid van Hamas waren, er stond zelfs iemand uit de christelijke minderheid op. Bovendien: ook Israël had indertijd de deelname van Hamas aan de verkiezingen geaccepteerd.

GIJZELING OF OBSTRUCTIE

Van de 132 Palestijnse parlementariërs verdwenen er in totaal 48 in Israëlische gevangenis. Daarnaast werd een groot aantal gekozen Palestijnse gemeenteraadsleden, burgemeesters en wethouders door Israël opgesloten. Israël suggereerde lange tijd dat de parlementariërs ingezet zouden worden als ruilmateriaal voor de vrijlating van Gilad Shalit, de Israëlische militair die in handen was van Hamas was gevallen. Maar geen enkele parlementariër kwam vrij toen de afgelopen herfst duizend Palestijnen in ruil voor Shalit werden vrijgelaten.

Op dit ogenblik zitten nog steeds 23 leden van het Palestijnse parlement in Israël gevangen. Daaronder niet alleen mensen van Hamas maar ook afgevaardigden van de door het Westen gesteunde Fatah-beweging, zoals Jamal Tirawi, de woord-

PALESTIJNEN BETUIGEN HUN STEUN AAN GEVANGEN PALESTIJNSE PARLEMENTSLEDEN.

voerder van Fatah in het Palestijnse parlement. Hij werd op 29 mei 2007 tijdens een Israëlische militaire operatie in zijn huis in het Balata vluchtelingenkamp in Nablus gekidnapt. Na vier jaar onderzoek naar zijn activiteiten werd hij op 30 oktober 2011 tot dertig jaar gevangenisstraf veroordeeld. Hij werd beschuldigd van contacten met een militaire vleugel van Fatah, de Al-Aqsa Martelaren Brigades. Tirawi ontkent en het bureau van president Abbas veroordeelde de arrestatie van Tiwari.

Een speciaal geval onder de gevangen Hamas parlementariërs is Mohamed Abu Tir. Hij werd in 2006 in het Palestijnse parlement gekozen als vertegenwoordiger van het kiesdistrict Oost-Jeruzalem. Hij behoorde tot de 26 parlementariërs die in juni 2006 werden opgepakt. Toen hij in juni 2010 vrij kwam werd zijn verblijfsvergunning in zijn kiesdistrict Oost-Jerusalem ingetrokken en werd hij verbannen naar Ramallah. Op 30 juni

2010 werd hij tot vier maanden gevangenisstraf veroordeeld omdat hij in Jeruzalem was aangetroffen. Vervolgens werd hij op 6 september 2011 in zijn huis in Ramallah opnieuw opgepakt. Hij zit nog steeds vast in een Israëlische gevangenis.

SCHEIDING IMMUNITEIT

De Inter-Parlementaire Unie (IPU) in Genève, de overkoepelende organisatie van alle parlementen in de wereld, heeft Israël talloze malen opgeroepen de Palestijnse parlementariërs vrij te laten. De IPU publiceerde uitgebreide dossiers over het lot van de vele gevangenen. Omdat de vervolging van deze parlementariërs politiek gemotiveerd is, meent de IPU dat hier sprake is van een duidelijke schending van de parlementaire immuniteit zoals vastgelegd in internationale conventies, met name de Vierde Geneefse Conventie.

Het Europese Parlement heeft indertijd een aparte 'Delegatie voor de Relaties met het Palestijnse Parlement' opgericht. In tegenstelling tot de westerse regeringen besloot deze instantie na de verkiezingsoverwinning van Hamas haar relaties met deze organisatie niet te verbreken en de wereld op te roepen het nieuwe Palestijnse parlement en de gekozen Palestijnse regering te erkennen. De leden van de verschillende nationale parlementen in Europa komen echter nauwelijks in actie tegen de mishandeling van hun Palestijnse collega's. In Nederland stelde Mariko Peters van GroenLinks in februari aan minister Rosenthal een schriftelijke vraag over de Palestijnse parlementariërs achter Israëlische tralies.

Sietse Bosgra

Secretaris Nederlands Instituut
Palestina-Israël

Alastair Crooke brengt van 23 tot 25 maart op uitnodiging van het Nederlands Instituut Palestina-Israël een bezoek aan Nederland voor lezingen en een ontmoeting met de Nederlandse regering en de Tweede Kamer.

Amerikaanse lijkenpissers

Iedere oorlog is walgelijk en de beelden van iedere oorlog zijn walgelijk. De video waarop Amerikaanse mariniers triomfantelijk pisten op de lijken van mogelijke Talibanstrijders vormt daarop geen uitzondering. Autoriteiten in de VS wisten niet hoe snel ze afstand moesten nemen van wat deze beelden toonden, namelijk de laag gezonken moraal van zich overwinnaars wanende militaire schooiers, aangeworven, getraind en betaald door het machtigste leger ter wereld, in dienst van een natie die claimt vrijheid en democratie over de wereld te verspreiden. Leon Panetta, de minister van Oorlog, vond het 'volslagen betreuenswaardig'. Hillary Clinton, Buitenlandse Zaken, was 'totaal verbijsterd' en Martin Dempsey, voorzitter van de generale staf, was 'ernstig verstoord' over deze 'aantasting van de reputatie van de strijdkrachten'.

Maar zij huichelden en ze plengden krokodillentranen. Ze weten wel beter. Ze maken immers deel uit van de hoogste bestuurslaag in the *land of the free*, onder aanvoering van een president die zich ontpopt heeft als een wolf in schaapskleren. 'Volslagen betreuenswaardig' is van toepassing op het verloop van de hele oorlog in Afghanistan, inclusief de stiekeme *night raids* en de minstens zo stiekeme executies per *drone*, intussen door minister van Justitie Eric Holder geautoriseerd als legale afstraffing van 'actieve terroristen' op zijn dodenlijst, waar ook ter wereld en van welke nationaliteit ook, inclusief de Amerikaanse. 'Totaal verbijsterd' past evenzeer bij het vernemen van de door Obama in december 2011 getekende wet die het leger én justitie onbepaalde gevangenhouding toestaat van verdachten van terrorisme. Guantánamo alsnog gelegaliseerd, nu ook op Amerikaans grondgebied! Heel andere koek dan de eerste wet die hij tekende na zijn aantreden: Guantánamo sluiten. *Yes, we can*. Inderdaad, we weten nu wat ze kunnen.

Ook de praktijk van de renditions, het stiekem overbrengen van arrestanten naar verhoorcentra in landen waar er geen haan naar kraait, gaan onverminderd door. CIA-martelkamers in Oost-Europa blijken verruild voor kelders in een land als Somalië.

Er was nog een belofte, die Obama destijds plechtig aflas van zijn *autocue*-schermpjes: we pakken de nucleaire ontwapening weer op. In het START-verdrag eind 2009 werden reducties vastgelegd van de Russische en Amerikaanse arsenalen. Van reductie blijkt tot dusver geen sprake. Integendeel: oude kernkoppen worden vervangen door nieuwe en het arsenaal in de VS wordt verder uitgebreid. Maar niet alleen Obama heeft patent op hypocrisie. Ook de intelligentsia in zijn land houdt de lippen op elkaar. Omdat een *regime change* misschien nog wel erger uitpakt.

Boudewijn Chorus

De actuele kracht van geweldloosheid

Het jaar 2011 heeft wereldwijd talrijke sociale mobilisaties te zien gegeven en aanhoudende sociale protesten. Hoe versterken we de geweldloze factor in de opkomende bewegingen?

Eind december hebben betogers het Tahrirplein in Cairo opnieuw bezet. Deze keer vragen ze niet het ontslag van een enkele man, maar van de volledige militaire dictatuur. Op verschillende plaatsen over de hele wereld worden demonstraties door Occupy georganiseerd. De studentenprotesten in Chili houden aan. Er is ongelooflijk veel energie om verandering teweeg te brengen. Energie die zich niet beperkt tot het eisen van verandering, maar vooral energie om zelf verandering te brengen.

Het lijkt erop dat in de verschillende bewegingen begrip rijst, dat er een structureel probleem is. Het gaat erom het hele systeem te veranderen, niet enkel de namen van de leiders of de manier waarop hulpmiddelen worden verdeeld. Uit de tweede golf van protesten in Egypte blijkt dat de Egyptenaren geen militaire dictatuur meer willen. Bij de Chileense studenten gaat het om een totaal nieuw onderwijssysteem dat verbonden is met een andere manier om de rijkdom te verdelen. Zij betogen voor een verandering in het belastingstelsel waardoor de noodzakelijke middelen beschikbaar worden gesteld om iedereen gratis en kwaliteitsvol onderwijs te bieden. Volgens Occupy is het hele economische en politieke systeem fout.

WAPENS CORRUMPEREN

Wat deze bewegingen bindt, is hun diepe ontgoocheling in de bestaande politieke en economische systemen. Hoewel er nog geen duidelijke analyse voorhanden is van de bestaande machten en de samenhang tussen de verschillende gebeurtenissen, heerst er een diepgeworteld wantrouwen in de mogelijkheden van het systeem om de problemen die het zelf heeft gecreëerd op te lossen. Er is nog geen duidelijk beeld van een alternatieve

samenleving, maar men is wel op zoek naar alternatieven, naar echte democratie en naar manieren om de beweging zelf op een alternatieve democratische wijze te organiseren.

Wij als pacifisten en als vredesbeweging vinden dit heel belangrijke ideeën. Enerzijds geloven we dat we de veranderingen die we eisen ook in onze eigen bewegingen moeten doorvoeren. Om die reden gebruiken we strategieën zoals geweldloosheid en op consensus gebaseerde besluitvorming. Anderzijds vinden we het ook belangrijk de verbanden te zien tussen verschillende onderdrukingsmechanismen – de structurele kant van het geweld. Daarom kan volgens ons het kapitalisme niet worden bestreden zonder het militarisme te bestrijden. Ook kun je niet kijken naar het militarisme zonder de rol van de staat en het patriarchaat onder de loep te nemen.

Als we het economische systeem bekijken, valt meteen op hoeveel geld aan het leger wordt besteed. In 2010 zijn de wereldwijde militaire uitgaven gestegen tot 1,62 biljoen Amerikaanse dollar. In de VS bedragen deze uitgaven 1.372 miljard dollar, 48 procent van de totale federale begroting! De militaire uitgaven per persoon in Spanje bedragen evenveel als de maandelijkse sociale uitkering voor een werkloze. In Spanje is enorm gesnoeid in sociale diensten, maar niet in militaire uitgaven. Wapenhandel is volgens het Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) verantwoordelijk voor 40 procent van de corruptie in globale transacties. Het uiterst kleine percentage van de bevolking dat voordeel heeft gehaald uit de economische groei bestaat uit banken en sectoren die winst halen uit oorlog. Het verband tussen het economisch systeem en militarisme is onmiskenbaar.

Toch betekent dit niet dat de boodschap van protest altijd verband moet houden met de rol van militarisme. Protest moet altijd focussen op iets waar de mensen zich betrokken bij voelen. Zo focust Occupy terecht op de rol van banken. Bankieren vormen immers het sym-

bool van het economische systeem en banken zijn makkelijke doelwitten bij campagnes omdat de meeste mensen een bankrekening hebben of een hypotheek moeten afbetalen. Diezelfde banken hebben investeringen in de belangrijkste wapenproducenten.

BEWEGINGEN SAMENBRENGEN

Als we het hebben over de rol van het militarisme is dat niet om de aandacht af te leiden van de focus van de sociale bewegingen, maar aan te tonen dat militarisme meer onrechtvaardigheden teweegbrengt dan de meeste mensen denken. Naar ons idee kunnen bewegingen pas succesvol zijn als ze zich verenigen en gemeenschappelijke kwesties samen aanpakken. We zouden in staat moeten zijn allemaal samen te benadrukken dat ons economische en politieke systeem onrechtvaardig is en ons niet vertegenwoordigt. De antimilitaristische beweging kan dit zeggen, net zoals de vakbonden of de milieubeweging of iemand anders.

Startend vanuit een andere invalshoek, kunnen we samen een akkoord sluiten over een grotere kwestie die ons allen aangaat. Samen kunnen we meer invloed uitoefenen dan ieder van ons apart. Bewegingen kunnen pas doeltreffend zijn als ze ruimte bieden aan verschillende vormen van participatie.

Volgens het *Movement Action Plan* van Bill Moyer is er in een beweging sprake van verschillende rollen. Moyer heeft het over vier hoofdrollen: de rebel, de hervormer, burgers en de *change agent*. In een beweging moet er ruimte zijn voor al deze rollen. Het plan stelt ook dat bewegingen tijd nodig hebben om succes te oogsten en hun doel te bereiken. Dit is juist nu erg belangrijk: hoewel het erop lijkt dat sommige Occupy-groepen en Chileense studenten geen succes meer oogsten, betekent dit niet dat ze de foute richting zijn ingegaan. Ze zijn erin geslaagd het probleem op de agenda te plaatsen en hiervoor steun te krijgen. Nu is het tijd om de andere sectoren van de samenleving wakker te schudden en meer allianties te smeden om zo sterker

Foto: Joop Blom

te staan en meer invloed uit te oefenen.

Het is ook belangrijk om de gevolgde tactieken te beoordelen. Hoe vaak kun je dezelfde acties blijven herhalen? In het geval van de Chileense studenten: hoeveel betogingen moet je nog organiseren? Welke alternatieven bestaan er voor betogingen? In het geval van Occupy: is het de bedoeling om eeuwig pleinen te blijven bezetten of zijn er volgende stappen?

ROL VAN ANTIMILITARISTEN

De Spaanse *indignados* zijn al van pleinbezettingen naar een meer gedecentraliseerde organisatie geëvolueerd. In antwoord op de kritiek, dat we geen duidelijk alternatief voor het probleem aanbieden, is het belangrijk ook over alternatieven te denken. Verandering heeft tijd nodig. Wees niet teleurgesteld als je niet meteen veranderingen ziet. Het is belangrijk dat het probleem in de schijnwerpers blijft en dat allianties worden gesmeed voor samenwerking tussen verschillende bewegingen.

Welke rol is er weggelegd voor antimilitaristen? We hebben gewezen op het verband tussen kapitalisme, militarisme, de staat en het patriërchaat. Even belangrijk zijn onze principes van geweldloosheid, want we willen een inclusieve beweging waaraan iedereen kan deelnemen. We willen dat de dagelijkse acties van onze beweging een weerspiegeling zijn van de maatschappij die we willen bouwen. We willen creatief zijn met radicale acties. Als pacifisten bogen we op een lange geschiedenis van trainingen in geweldloze actie. We hebben jarenlang ervaring opgebouwd die nu van pas kan komen. We zijn niet verrast te horen dat onze Spaanse antimilitaristische collega's veel aanvragen hebben ontvangen van de *indignados* om trainingen in geweldloze actie te organiseren, bijvoorbeeld trainingen over op consensus gebaseerde besluitvorming.

We bieden niet alleen trainingen in geweldloze actie aan, maar we hebben ook een rijke geschiedenis van geweldloze di-

BEURSPLEIN, AMSTERDAM.
NOVEMBER 2011.

recte acties. We vinden het belangrijk om bij andere bewegingen aan te sluiten en onze kennis en ervaring door te geven. Bovendien willen we ook graag bijleren via de gebeurtenissen van vandaag. De huidige crisis is erg belangrijk voor de sociale bewegingen en vormt een kans voor de antimilitaristen om aansluiting te vinden bij andere bewegingen om zo samen sterker te staan bij onze eis voor duurzame sociale verandering.

Javier Garate, Andreas Speck

Javier Garate en Andreas Speck zijn stafmedewerkers op het secretariaat van de War Resisters' International (WRI) in Londen. Dit is een verkorte versie van hun artikel 'Change is in the air – The power of nonviolence', in 'The Broken Rifle' nr. 90, dec. 2011. (www.wri-irg.org/node/14368)

Vertaling uit het Engels: Lene Cools

Eind 2011. De kopten zijn de grootste christelijke gemeenschap, ongeveer een zesde van de bevolking. Hoewel voor de wet gelijkgesteld aan moslims hebben de kopten altijd te maken gehad met discriminatie en geweld.

Bij de opstand stonden kopten en moslims zij aan zij, maar daarna zijn de kopten nog meer blootgesteld aan haat van een radicale minderheid onder de moslims.

Voor meer info: www.spiertzfoto.nl

Kopten in Egypte

Foto's Bert Spiertz

Abonnee worden

VredesMagazine wordt gratis toegezonden aan leden van het HVP, Pais en ook aan donateurs van Stop de Wapenwedloop en VD AMOK. Als u VredesMagazine regelmatig op uw deurmat wilt vinden kunt u dus lid of donateur worden van één of meer van deze organisaties. Zie de beschrijvingen op deze pagina. Een abonnement zonder ergens lid of donateur van te worden is ook mogelijk via opgave aan: VredesMagazine, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft of naar info@vredesmagazine.nl

VredesNieuws

Wilt u het nieuws van en voor de vredesbeweging sneller en uitgebreider? Abonneer u dan gratis op onze e-mailnieuwsbrief VredesNieuws via: www.vredesbeweging.nl/nieuws/aanmelden.php

Proefabonnement

Geef een jaarabonnement cadeau voor **10 euro** (wordt niet automatisch verlengd)

De acceptgiro kan verzonden worden naar:

naam:

adres:

postcode/plaats:

VredesMagazine kan verzonden worden naar:

naam:

adres:

postcode/plaats:

Opsturen naar VredesMagazine, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft of naar info@vredesmagazine.nl

Het Vredesmagazine en zijn organisaties

WILPF- WOMEN'S INTERNATIONAL LEAGUE FOR PEACE AND FREEDOM

Obrechtstraat 43, 3572 EC Utrecht
Telefoon 023-5252201 / 030-2321745,
e-mail: info@wilpf.nl

Bij wilpf.nl wordt aandacht besteed aan lancering van het Nederlandse actieplan voor vrouwen in conflictgebieden.

HAAGS VREDESPLATFORM

Secretariaat: Jan Bervoets, Valkenboskade 461,
2563 JC Den Haag (tel 070-3922102)
e-mail: jan.bervoets@casema.nl.
website www.haagsvredesplatform.nl.

Op de website van het Haags Vredesplatform kan de digitale editie van het tijdschrift de Vredekoerier worden gedownload.

VD AMOK

Ons adres: Obrechtstraat 43
3572 EC Utrecht
030 8901341
www.vdamok.nl

VD AMOK is de voortzetting van de samenwerking tussen de Vereniging Dienstweigeraars (VD) en het Antimilitaristisch Onderzoekskolлекief (AMOK). We doen onderzoek op het gebied van oorlog en vrede en leveren zo een bijdrage tot een radicale vredesbeweging in de vorm van berichtgeving en analyses. Voor VredesMagazine maken wij de onderzoeks dossiers.

Giften ter ondersteuning van ons documentatiecentrum en kantoor (waar ook Vredesmagazine wordt gemaakt) zijn welkom op giro 5567607 t.n.v. VD AMOK Utrecht.

VREDEBEWEGING PAIS

Vredesbeweging Pais is de Nederlandse tak van War Resisters' International. Onze wortels gaan terug tot de Eerste Wereldoorlog.

Vredesbeweging Pais staat voor het ideaal van een wereld zonder oorlog en voor een geweldloze, duurzame en rechtvaardige samenleving. We zijn daarvoor op vele manieren actief in Nederland en via de WRI in de hele wereld.

Wilt u lid worden, ons steunen of zelf meedoen, kijk dan op: www.vredesbeweging.nl of bel: 015-785.01.37.

STOP DE WAPENWEDLOOP

Stop de wapenwedloop is van oorsprong een "samenwerkingsverband", ontstaan bij de opkomst van de massabewegingen, zoals tegen de neutronenbom aan het eind van de jaren zeventig jaren en die tegen de plaatsing van kruisraketten, bijna 20 jaar geleden.

Het vraagstuk van de strijd tegen oorlog heeft vele facetten. Hoe oorlog bestreden moet worden, daarover zullen wel verschillende benaderingen blijven bestaan. Maar deze strijd moet wel plaatsvinden, en daartoe blijft een boven partijen en richtingen uitstijgende vredesbeweging een noodzaak.

HUMANISTISCH VREDESBERAAD

Postbus 235, 2300 AE Leiden, tel: 0648233329.
e-post: info@humanistischvredesberaad.nl
website: www.humanistischvredesberaad.nl

Op de website van het HVB wordt momenteel aandacht besteed aan de spanningen tussen Israël en Turkije

Duistere duels in het Midden-Oosten

André Castaigne

PERZISCHE STRIJDWAGENS IN DE SLAG VAN GAUGAMELA IN 331 VOOR CHR.

Bevrijding of van kwaad tot erger? • Ingrijpen is aansturen op burgeroorlog • Botsing tussen sjiieten en soennieten • Het spinnen van de bom • Stop oorlogstrom met kernwapenvrije zone • Oorlogsscenario's

Syrië – bevrijding of van kwaad tot erger?

Kenners van de situatie in Syrië hielden hun hart al vast toen de 'Arabische lente' begon. Het leek haast onvermijdelijk dat ook in dat land verandering op til was. Ook Syrië heeft een talrijke, jonge en zelfs redelijk goed opgeleide generatie die zich wil ontplooiën en die snakt naar een vrijer leven. De censuur van de Assads heeft niet kunnen voorkomen dat de moderne media de horizon ook van deze jonge mensen hebben verruimd. Dus het moest er ook daar wel van komen.

Dat het in Syrië langer heeft geduurd dan in Tunesië, Egypte en Libië is niet omdat het verlangen naar revolutie in Syrië minder was

delijk te identificeren minderheid zo gehaat is bij de rest van de bevolking dat ze alleen al om te overleven geen andere kant op kunnen dan Assad tot het bittere einde te steunen.

Naar buiten toe liet het regime altijd een ander gezicht zien. De Assads voerden steeds een slimme buitenlandse politiek en wisten in internationale conflicten steeds buiten schot of zelfs gerespecteerd te blijven. Hun diplomaten zijn professioneel en zijn er decennia lang redelijk in geslaagd om het land een relatief goed imago te bezorgen. En voor buitenlanders die Syrië bezochten of die, zoals ik, er als *expatriate* woonden was het een gastvrij, authentiek Arabisch, prettig se-

De overgrote meerderheid van de Syrische bevolking is opgegroeid onder een regime van terreur waarbij andersdenkenden zonder pardon worden opgepakt. Wat er dan met hen gebeurt verschilt, maar garandeert steeds dat niet alleen zij zelf, zo ze het mochten overleven, maar ook een wijde kring van mensen om hen heen het verder wel uit hun hoofd laat om kritiek te uiten op het regime.

GEVREESD DOOR 'VRIENDEN'

En zo bleef het decennia lang relatief rustig. Een rust gebaseerd op angst. Angst voor het regime zelf en nog grotere angst voor twee kwaden die nog erger leken: de moslimfundamentalisten en Israël. Door middel van een tot in het absurde doorgevoerde manipulatie van de informatie, vanaf de schoolboekjes in de eerste klas tot en met de kranten slaagde het regime erin om het schrikbeeld van deze vijanden tot satanische proporties te vergroten. Twee generaties kregen deze angst met de papepel ingegoten. Zo wordt Assad in Syrië gevreesd door zijn vijanden, maar zeker ook door zijn 'vrienden'. Alleen zijn die vrienden, de minderheden waarop het regime vanouds steunt, nóg bang voor wat er ná hem zal komen. En ook bij de soennitische meerderheid leeft die angst, de meesten van hen prefererden daarom ook de status quo, althans tot voor kort. Dat is de voornaamste reden dat het Syrische volk zo lang de adem heeft ingehouden alvorens de straat op te gaan

BABA AMIR (SYRIË)

of omdat de situatie minder schrijnend was. Dat het deksel wat langer op de pot bleef komt omdat Assads regime zo mogelijk nog repressiever is. En ook opereren de Assads 'intelligenter'. Met de alom gevreesde *mukhabarat*, hun systeem van onderling rivaliserende en niet alleen de bevolking maar ook elkaar terroriserende geheime diensten, houden ze het land in een ijzeren greep. Daarnaast maakt het feit dat deze bruten voor het overgrote deel zijn gerekruteerd uit de *alawietische* minderheid (12%) waartoe de Assads behoren, dat deze religieus en etnisch dui-

culier en rustig land. Alleen als je er wat langer zat en sommige mensen je in vertrouwen begonnen te nemen kreeg je een heel akelig gevoel over die rust. Je kreeg dan in de gaten dat de mensen niet alleen erg op hun woorden pasten, maar sommigen zelfs bang waren om alleen maar gedachten te koesteren die het regime onwelvoeglijk konden zijn. En dan werd het je zelf bang te moede als je begreep wat er te gebeuren stond als die "rust" verstoord zou worden...

In 1982 liet vader Assad in Hama zien hoe hij met tegenstanders omgaat als die echt gevaarlijk worden. Een reeds langs sluimerende oppositie die steunde op de plaatselijke soennitische meerderheid vond zijn uitweg in een gewapende opstand. Hoewel dat nooit meer te verifiëren is, staat wel min of meer vast dat die oppositie in Hama een redelijk draagvlak had in de bevolking. Wat we al helemaal nooit zullen weten is hoevelen van hen ook tot geweld bereid waren. Vreedzame oppositie was nu eenmaal onmogelijk. Heel Hama heeft de rekening moeten be-

talen en met de meedogenloosheid waarmee ze de opstand neersloegen hebben de Assads de soennitische meerderheid én de verschillende minderheden in het hele land zo'n angst ingeboezemd dat de status quo van 'vrede' gedurende 30 jaar een breed draagvlak had.

En die 'vrede van het kerkhof' werd met genoegen gedoogd door de internationale gemeenschap, oost en west, die ook liever met Assad te doen hadden dan met de moslimbroeders... Nederland, bijvoorbeeld, ging gewoon door met de ontwikkelingssamenwerking. Zo kwam ik aan in Homs, in 1983, met de volkomen onschuldige opdracht om in samenwerking met de Syrische overheid een opleidingscentrum voor de melkveehouderij op te zetten, een beetje geschrokken wel, want op weg naar Homs kwam ik door het nog grotendeels in puin liggende Hama. Maar verder waren er op het eerste gezicht weinig sporen van onheil en het duurde echt nog even voordat ik bij benadering door kreeg wat daar onder de oppervlakte allemaal broeide. Naarmate je dat door kreeg groeide wel je afschuw van het regime, maar je leerde tegelijk ook de gewone Syriërs kennen en waar-deren...

NIEUWE GENERATIE

Niet dat het indruk gemaakt zou hebben als we waren vertrokken, de Nederlandse aanwezigheid viel in het niet bij die van het Oostblok en nu kon onze militaire attaché tenminste de Russische tanks turven die in de haven van Tartous werden ontscheept... En, OK, zodoende kan ik nu dit stukje schrijven!

Maar dat waren de jaren van de Koude Oorlog. Hetzelfde Syrië is met hetzelfde regime aangeland in een ander tijdperk en nu is de geest uit de fles. Hama 1982 vindt een herhaling in Homs 2012. Waarbij de nieuwe generatie van de familie Assad bar weinig blijkt te verschillen van hun vader en oom. Maar wat wel anders is, is de aandacht in het Westen. Waar je in 1982 over de slachting in Hama met moeite enige informatie kon vinden nam Homs nu de voorpagina van de Volkskrant in beslag. De internationale communis opinio die aanvankelijk een nogal roze idee van de 'lente' had na de revoluties in Tunesië en Egypte, en die door het uitblijven van echte democratie in Egypte en door de overblijvende chaos in Libië net weer wat met beide benen op de grond begon te staan, slaat nu de schrik

om het hart. Wat gebeurt hier en waar gaat dat heen?

Zoals de dood van westerse journalisten in Homs wrang symboliseert, is ook in deze oorlog de waarheid een eerste slachtoffer. Er is veel discussie over wat nu precies de identiteit van de opstandelingen in Homs en andere steden is. Zijn ze de moslimfundamentalisten die het nog ergere kwaad vertegenwoordigen of zijn ze democratische krachten aan wie het regime ook geen andere keus laat dan nu de wapens op te nemen. Of zijn ze beide en is de verdrijving van Assad nu nog maar voorspel van de strijd die zal losbranden tussen deze twee groepen? En waarbij gevreesd moet worden dat het buitenland, om te beginnen de buurlanden, niet werkeloos meer zullen kunnen toezien?

De journalisten worden er weggeschoten en als er al spionnen rondlopen dan delen die hun informatie niet met ons. De Russen volgen dezelfde lijn als hun Sovjet voorgangers: niet mee bemoeien, wel wapens leveren, laat Assad die fundamentalisten alsjeblieft opruimen. In westerse media duiken ook berichten op die er op duiden dat ook meer democratisch georiënteerde groepen vechten, die snaken naar aansluiting van Syrië bij de moderne wereld. En ook lijken de moslimbroeders zelf inmiddels ook wat modern en minder extreem, al is misschien hier de wens de vader is van deze gedachte. 'Het Westen,' met als vanouds de Amerikanen voorop, speelt zijn machtsspel, waarbij Syrië, vroeger een rustpunt, nu een steeds grotere risicofactor wordt. En zeker in Europa groeit ook in brede politieke kringen een gevoel dat er groepen in Syrië zijn die in dit machtsspel vermaken dreigen te worden en die juist onze steun verdienen... Maar hoe?

ESCALATIE IN DE REGIO

Homs wordt nu met grof geweld afgeslacht achter het rookgordijn van een referendum over het invoeren van een meerpartijdemocratie, waarmee Assad internationaal ingrijpen nog verder op afstand houdt dan het al is. Maar het is moeilijk voor te stellen dat dit net als in 1982 weer gaat eindigen in een nieuwe evenwichtstoestand van angst. De wereld is veranderd. Communicatie is niet meer zo goed te controleren en grote groepen zijn nu hun angst voor het regime voorbij. De verschrikkelijke escalatie waarvoor al zoveel jaren gevreesd werd, is vol-

op aan de gang. In de chaos krijgen nu de meest gewelddadige krachten de overhand. De democratische krachten waarvan we de omvang niet bij benadering kennen komen nu helemaal in de verdrukking. Je zou ze willen steunen, maar waar zijn ze?

Wat moet de Nederlandse politiek hiermee? Ik vind het knap als er mensen zijn die precies weten wat ons nu te doen staat. Ik weet wel wat je niet moet doen: Niet Assad steunen, ook niet militair ingrijpen. Maar helemaal niets doen is zeker ook geen optie. Er is dringend humanitaire hulp nodig. Er zullen vluchtelingen moeten worden opgevangen. We moeten ook proberen te voorkomen dat er nieuwe wapens het land in komen, niet voor het regime en niet voor de rebellen. En verder kun je misschien je tot het uiterste inspannen om redelijke democratische krachten te steunen, om de-escalierend in actie te komen. Met name denk ik dat alawieten die het regime de rug toe keren, zo die al gevonden kunnen worden, extra steun en bescherming verdienen.

De nieuwe generatie van de familie Assad blijkt bar weinig te verschillen van hun vader en oom.

nen. Als zij zelf Assad ten val zouden brengen kan misschien een afrekening voorkomen worden. (We moeten maar hopen dat de CIA dit ook begrijpt...)

En verder kan Nederland misschien een positieve rol spelen in de internationale diplomatie naar Iran, Israël, Turkije, Libanon, Palestina toe om te voorkomen dat de escalatie zich uitbreidt over de regio. Want in die zin is de Syrische opstand ook veel gevaarlijker dan die in alle andere Arabische landen die we tot nog toe hebben gezien, het zou zo maar helemaal uit de hand kunnen lopen en dat moet kost wat het kost voorkomen worden.

Klaas Steur

Klaas Steur is consultant voor ontwikkelingssamenwerking en lid van de werkgroep Internationale Samenwerking van GroenLinks. Van 1983 tot 1985 woonde hij in Homs.

Militair ingrijpen in Syrië is aansturen op een bloedige burgeroorlog

Er weerklinkt veel verontwaardiging over het Russische en Chinese veto op de resolutie in de VN-Veiligheidsraad die onder meer impliciet het aftreden vroeg van president Assad van Syrië. Beide landen wilden nog amendementen invoeren om het geheel wat meer in 'balans' te brengen. De voornaamste klacht was dat er niets in stond om ook het geweld van de gewapende milities in te dammen. Bovendien vreesden ze dat de resolutie een eerste opstap zou zijn naar een buitenlands militair optreden en dus een herhaling van het Libische scenario. Hoewel de Britse minister van Buitenlandse Zaken dat ontkende is die vrees niet helemaal onterecht. De voorgestelde tekst stelde aan het eind dat er binnen de 21 dagen een evaluatie zou volgen en zo nodig verdere maatregelen konden overwogen worden.

In diplomatieke en militaire kringen wordt inderdaad de mogelijkheid van een of andere vorm van militair ingrijpen overwogen of reeds in scene gezet. De Golfstaat Qatar, die een prominente rol speelde in de Libische oorlog,

pleitte in januari voor een Arabische militair ingrijpen. Eerder lanceerde Frankrijk al de idee voor een 'humanitaire corridor' in Syrië aan de grens met Turkije. Parijs erkende inmiddels de oppositionele Syrische Nationale Raad (SNR) als of-

ficiële vertegenwoordiger van het Syrische volk. Dat alles doet heel erg denken aan Libië. Een corridor moet immers militair verdedigd worden. Bovendien kan die gebruikt worden als een uitvalsbasis voor de gewapende oppositie, het zogenaamde Vrije Syrische Leger, dat in werkelijkheid meer een los verband is van gewapende lokale milities. In de VS lanceerden diverse senatoren een oproep om deze oppositie te bewapenen. Volgens de Israëlische website Debkafile, gespecialiseerd in militaire inlichtingen, waren er al Britse en Qatarese *Special Forces* in de Syrische stad Homs actief toen daar hevige gevechten plaatsvonden. Ze zouden weliswaar niet rechtstreeks aan de gevechten tegen het Syri-

Qusayn, vlakbij Homs. Syrische vrouwen rouwen bij familielid

sche leger deelnemen, maar wel de communicatielijnen van de rebellen organiseren en als relais fungeren voor wapens, munitie, strijders en logistieke steun bij buitenlandse 'leveranciers', voornamelijk in Turkije. Er circuleren ook heel wat berichten over de aanwezigheid van buitenlandse strijders, zoals Libische militieleden of Iraanse elitetroepen die het regime respectievelijk helpen bevechten of ondersteunen.

Er speelt zich dus een gevaarlijk geostrategisch spel af dat het geweld in Syrië verder kan doen escaleren en de regio destabiliseren. Er bestaat weinig twijfel over dat het Syrische regime zich schuldig maakt aan zware mensenrechtenschendingen en niet aarzelt om democratische verzuchtingen hardhandig de kop in te duwen. Hoewel het voorzichtige hervormingen heeft aangekondigd, komen ze erg laat of zijn ze niet altijd even geloofwaardig. Argumenten genoeg om zich tegen een dergelijk regime te verzetten. Probleem is evenwel dat er zich naast het democratische verzet, ook groepen met een sektarische agenda hebben ontwikkeld met daarachter internationale actoren die de strijd gebruiken om hun eigen belangen na te streven. De situatie is bovendien geen simpel zwart-wit verhaal van een hele bevolking dat tegen een dic-

Er speelt zich een gevaarlijk geostrategisch spel af dat het geweld in Syrië verder kan doen escaleren en de regio destabiliseren.

tatoriaal regime strijdt. Zo was het drama in Homs het resultaat van hevige gevechten tussen Syrische troepen en gewapende milities met burgerslachtoffers in beide kampen in een alsmaar sektarische verdeelde stad.

Vorige maand reisde ik in het land rond met een gewoon toeristenvisum en kon er met heel wat Syriërs spreken. Wat

VN tegen Syriërs: niet storen

me opviel is de grote verdeeldheid onder de bevolking. Er is de machtsbasis van Assad, die soms erg fanatiek is en alle opposanten "terroristen" noemt. Maar er zijn ook veel mensen en bevolkingsgroepen die de regering uit opportunistische redenen passief steunen. Ze zien het regime in de huidige situatie niet graag verdwijnen uit schrik voor wat daarna kan komen: chaos of een machtsovername door de Moslimbroeders. Het regime speelt dit ook graag uit en krijgt zo heel wat alawieten (de sjiietische minderheid waartoe Assad behoort), christenen, druzen maar ook een deel van de soennitische middenklasse achter zich. Samen gaat het over een vrij omvangrijke groep.

In een dergelijke context kan een militair ingrijpen het land alleen maar in een lange bloedige burgeroorlog doen verzeilen. Om die reden kant zich ook een belangrijk deel van de erg verdeelde oppositie tegen een militaire interventie en tegen elke militarisering van het conflict tout court. De twee grootste oppositiegroeperingen stellen dat ze het regime op vreedzame wijze ten val brengen. De Syrische Nationale Raad (SNR), het belangrijkste oppositieplatform, stelt op haar website dat "het niet-gewelddadige karakter van de Syrische revolutie moet bewaard worden" en wil "de bescherming van de nationale onafhankelijkheid en soevereiniteit en verwerpt een buitenlandse militaire interventie." Maar uit uitspraken binnen bepaalde fracties van de SNR blijkt ook dat daarover verdeeldheid bestaat en wordt een nauwere sa-

menwerking bepleit met de gewapende milities. Inmiddels is er ook een Militair Bureau van de SNR opgericht om een organiserende werking naar het gewapend verzet te hebben en dit onder politieke supervisie te plaatsen.

De buitenlandse undercoveracties, zoals het bewapenen en trainen van het 'Vrije Syrische Leger', versterken de gewapende oppositie. In een gesprek dat ik in Beiroet had met Yara Nseir, een lid van de SNR in Beiroet, drukte ze haar vrees uit dat de revolutie dreigt te worden gekaapt door moeilijk te controleren gewapende milities, zoals eerder gebeurde in Libië.

Om verdere escalatie van het geweld te vermijden is er geen andere keuze dan onder intensieve bemiddeling van invloedrijke internationale actoren te werken aan een wapenbestand. Er moet weer ruimte worden gemaakt voor een politiek proces. Gemakkelijk zal dat zeker niet zijn, maar het enige alternatief is dat wordt aangestuurd op verdere militarisering van het conflict, zoals nu gebeurt. Dat is met vuur spelen, want een open oorlog in Syrië kan gemakkelijk uitmonden in een regionaal conflict zoals tussen de soennitische (Turkije, Qatar, Saoedi-Arabië) en sjiietische as (Hezbollah, Iran, en eventueel Irak).

Ludo de Brabander

Ludo De Brabander is woordvoerder van Vrede vzw. Hij reisde vorige maand enkele dagen onafhankelijk door Syrië.

Huntington 2.0 – de botsing

In 1993 presenteerde Samuel Huntington het invloedrijke en deels zijn eigen waarheid waarmakende artikel *Clash of Civilisations* (Botsende Beschavingen), waarin hij conflicten voorspelde tussen en op de grenzen van een achttal mondiale cultuurgebieden. Met name tussen de westers-christelijke en de islamitische wereld. Grote ideologische conflicten tussen het communisme en het kapitalisme hadden hun tijd gehad en de veel fundamentele culturele en religieuze verschillen zouden weer in alle hevigheid opspelen.

Hoewel het nodige valt af te dingen op culturele breuklijnen als oorzaak van gewapende conflicten – die bestaan toch vaak uit de strijd om de toegang tot grondstoffen – zijn cultureel-historische en met name religieuze verschillen een belangrijke katalysator binnen deze conflicten geworden. Spontaan of om te verhullen wat er werkelijk gaande is. Maar twintig jaar na dato zijn binnen de door Huntington onderscheiden cultuurgebieden nog veel meer breuklijnen zichtbaar geworden. Zo gaapte onder Bush binnen het westers-christelijke cultuurgebied een grote kloof tussen “de oude wereld” en “de nieuwe wereld” (West-Europa respectievelijk de VS) en wordt sinds diens vertrek en het begin van de financiële crisis op een kloof binnen de West-Europese eurozone tussen een protestants neuro- en een katholiek zeuro-gebied gewezen. Griekenland werd al door Huntington als vreemde, oosters-orthodoxe eend in de westers-christelijke bijt gezien. Iets dergelijks speelt zich de afgelopen jaren af in de islamitische wereld waar de breuklijn tussen sjiïeten en soennieten steeds manifester wordt en een explosief ingrediënt vormt in de oplopende spanning rond Iran en Syrië die deel uit zouden maken van een “sjiïtische halve maan”. Tijd voor een upgrade naar Huntington 2.0.

VOORGESCHIEDENIS

Het verschil tussen *soennieten* en *sjiïeten* gaat terug tot het overlijden van de profeet Mohammed in 632. De soennieten kozen zijn vriend en adviseur Aboe Bakr tot opvolger (kalief); de sjiïeten zijn

schoonzoon en neef Ali en diens nageslacht tot leider (imam). Dit leidde tot talloze oorlogen tussen soennieten en sjiïeten in de 7de, 8ste en 9de eeuw waarbij een aantal sjiïtische imams (met name Ali en Hoessein) door de soennieten werd vermoord. Die worden nog steeds in verschillende heilige sjiïtische steden herdacht. Verder geloven de sjiïeten dat Allah de laatste imam heeft verborgen en verwachten dat deze 12de imam, de Mahdi, terug zal keren en dan vrede zal brengen. In tegenstelling tot wat je op grond van de huidige leefgebieden tussen sjiïeten en soennieten zou verwachten, hadden de meeste sjiïtische imams hun basis in Mekka en Medina en regeerden de soennitische kaliefen uit het huis van de Omajjaden vanuit Damascus en hun opvolgers de Abbasiden vanuit Bagdad. De sjiïtische imams waren dus afkomstig uit de thans soennitische kernlanden en werden verslagen en vermoord door soennitische kaliefen die hun basis juist in de huidige sjiïtische kernlanden hebben. Om alvast maar iets van eeuwenoude scheidslijnen en cultuurgrenzen te relativiseren.

Ook het tegenkalifaat van de Fatimiden, dat in de 10de eeuw in Noord-Afrika met Kaïro als hoofdstad werd gesticht, was sjiïtisch (eigenlijk isma'ilitisch). Het huidige Iran werd tot de Mongoolse invallen in de 13de eeuw door de soennitische Abbasiden-kaliefen vanuit Bagdad geregeerd en was geheel soennitisch. Dat veranderde toen het in 1502 door Azerbeidzjan werd veroverd en het Safawidisch werd gesticht. De eerste sjah, Ismail, voerde met harde hand het sjiïsmen in als nationale godsdienst in Iran, waartoe het grootste deel van het huidige Irak en een deel van het huidige Afghanistan behoorden. Mogelijk ter onderscheiding van het naastgelegen Ottomaanse rijk dat het soennitische kalifaat een halve eeuw eerder naar Istanboel had overgebracht. Het religieuze verschil tussen soennieten en sjiïeten werd doelbewust ingezet om de vijandschap tussen de Turkse en Perzische rijken te voeden en schiep dus pas in de 16de eeuw een religieuze scheidslijn in het Midden-Oosten. Inderdaad gelijktijdig met die tussen het katholieke en het protestantse deel van West-Europa,

waarvan de eerste vaak met het sjiïsmen (nadruk op ceremonieel, hiërarchie en priesterschap) en de laatste met het soennitisme (nadruk op soberheid, status van de schrift, wetticisme) wordt vergeleken. De soennitische *wahabieten*, die vooral in Saoedi-Arabië de dienst uitmaken, zouden in deze vergelijking dan de islamitische gereformeerden zijn.

KEERPUNT IRAK

Met de val van de Turkse en Perzische rijken, aan het begin van de 20ste eeuw, begon een periode van toenadering tussen sjiïeten en soennieten. Dat bevestigt de opvatting dat de strijd tussen beide islamitische stromingen vooral binnen een context van machtspolitieke rivaliteit opspeelt. De afgelopen eeuw vonden beide stromingen elkaar in de gezamenlijke strijd tegen de westerse dominantie, de secularisatie en het nationalisme. De machtswisseling in Iran, in 1979, werd ook vooral gezien als een ‘islamitische revolutie’ (niet als een sjiïtische) en de vervolgens, tussen 1980 en 1988, gevoerde oorlog tussen Iran en Irak als een oorlog tussen een seculier, toen nog Westers gezind Iraaks en een islamitisch, anti-Westers Iraans regiem. Deze oorlog werd door Irak begonnen met het doel de olierijke, door Arabieren bewoonde, Iraanse provincie Khoezistan te veroveren. In het nauwelijks op oorlog voorbereide Iran werd wel een beroep gedaan op historisch-religieuze sentimenten en werd de oorlog tot een *Heilige Oorlog* verklaard waarbij, nadat de Iraakse troepen waren teruggedreven, de verovering van de sjiïtische heilige steden Najaf en Karbala in Zuid-Irak als oorlogsdoel werd opgevoerd. Het waren echter niet de sjiïeten in Zuid-Irak, maar juist de soennitische Koerden in Noord-Irak die zich tijdens deze oorlog met Iran verbonden. In die zin werd de oorlog nog eerder langs taalkundige (Koerdisch en Perzisch zijn verwante talen) dan langs religieuze grenzen gevoerd.

De sjiïeten in Zuid-Irak, tweederangsburgers sinds de Britse bezetting in de jaren twintig, kwamen na afloop van de Golfoorlog tussen Irak en Koeweit in 1990 en 1991 wel in opstand tegen Saddam Hoessein, waarbij zij, net als de

tussen sjiieten en soennieten

Koerden in Noord-Irak, door de Amerikanen werden aangemoedigd. De opstand mislukte en keiharde repressie volgde tot de Amerikaanse invasie in Irak van 2003. Een deel van de sjiieten steunde of gedoogde de Amerikaanse bezet-

Het verschil tussen soennieten en sjiieten gaat terug tot het overlijden van de profeet Mohammed in 632.

ting; een ander deel verzette zich hiertegen. Maar in toenemende mate kwam het in Irak tot een sektarische machtsstrijd tussen sjiieten en soennieten. Als grootste bevolkingsgroep in Irak domineren de sjiieten de huidige Iraakse regering. Dit betekent overigens geenszins dat Irak sindsdien een hecht bondgenootschap met Iran vormt.

GEZAMENLIJKE VIJAND

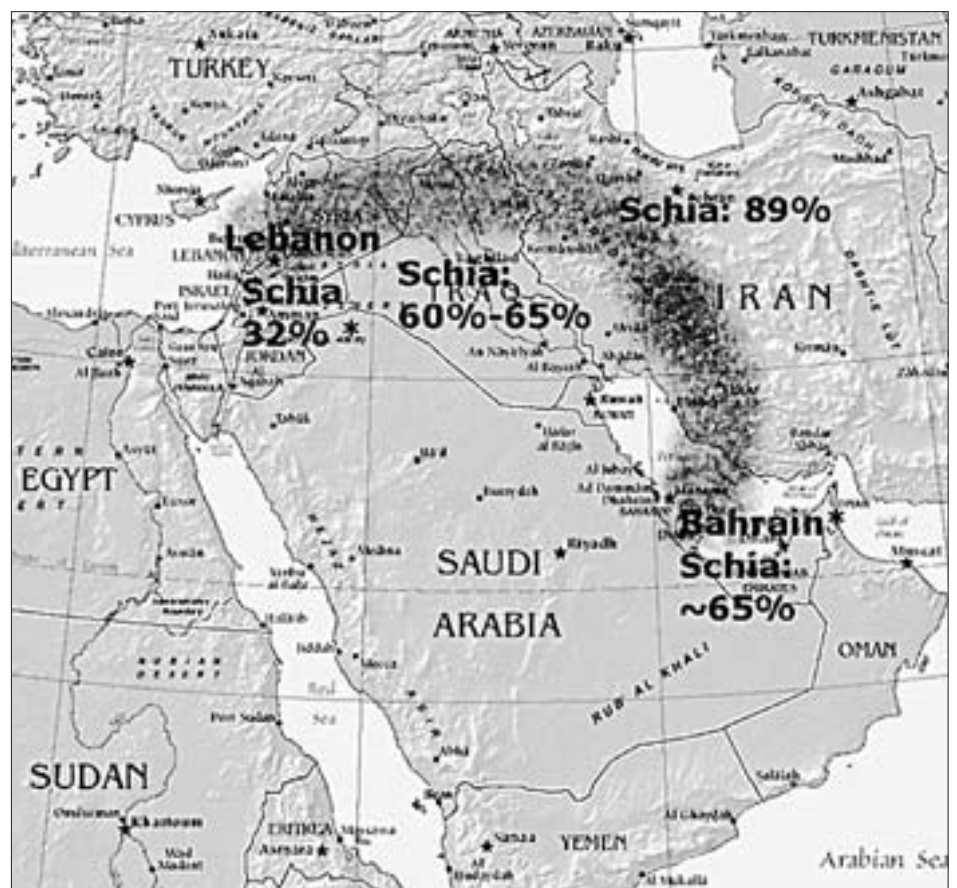
Toch wordt dat beeld wel opgeroepen. De Jordaanse (soennitische) koning Abdoel-lah II (afstammeling van de Hasjemieten, de verdedigers van Mekka en Medina) sprak in 2007 van een 'sjiitische halve maan' met Iran en Irak als kern en waarvan de punten tot in Bahrein en Libanon reiken. Hoewel het regiem daar alawitisch en niet sjiitisch is, wordt Syrië veelal ook tot deze sjiitische halve maan gerekend. Dat Syrië en Iran de sjiitische Hezbollah in Libanon steunen, wordt door niemand ontkend. De steun van Iran voor de opstand van de sjiitische bevolking van Bahrein tegen het soennitische koningshuis is minder duidelijk. Toch waren de leiders van de in 1981 opgerichte Gulf Cooperation Council (bestaande uit de soennitische koninkrijken Bahrein, Qatar, Koeweit, Oman, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten, die allemaal belangrijke sjiitische minderheden onder hun bevolking tel-

len) er als de kippen bij om dit onderdeel van de Arabische Lente onmiddellijk de kop in te drukken. Hierdoor werd dit economische samenwerkingsverband op het Arabisch schiereiland feitelijk ook een soort veiligheidsorganisatie, die zich met ruimhartige Westerse (en Nederlandse) hulp tegen Iran bewapent. Het karakter van een soennitisch blok tegenover de door hemzelf waargenomen sjiitische Halve Maan wordt nog eens bevestigd door de (aanstaande) toetreding van Jordanië en Marokko. Twee landen die niets te zoeken hebben bij een economisch samenwerkingsverband rond de oliehandel.

De door haar onbedoeld in Irak veroorzaakte partijstrijd tussen soennieten en sjiieten gebruiken de VS nu handig door een soennitisch machtsblok aan zich te binden in haar eigen strijd tegen Iran. In 2007 probeerden koning Abdoel-lah van Saoedi-Arabië en de Iraanse president Ahmadinejad tijdens een topontmoeting nog de partijstrijd tussen soennieten en sjiieten te bezweren en de Gulf

Cooperation Council vocht vorig jaar mee met het Westen in het soennitische Libië. De gecreëerde tegenstelling tussen sjiieten en soennieten dient dus wederom vooral een politiek doel, terwijl het in het verre verleden daadwerkelijk tot langdurige en bloedige vijandschap bleek te kunnen leiden. Weer speelt het Westen met religieus vuur in deze snel ontvlambare regio.

Jan Schaake

Het spinnen van de Iraanse bom

In een mediacampagne die heel goed te vergelijken valt met die welke gevoerd werd in de aanloop naar de oorlog tegen Irak, wordt nu regelmatig gesuggereerd dat Iran op het punt staat kernwapens te maken.

Hoewel dit niet altijd met zoveel woorden wordt beweerd, gebruiken de meeste westerse media in de regel de woorden 'Iraans nucleair programma' en 'kernwapens' op zodanige wijze door elkaar, dat de niet-gespecialiseerde lezer wel tot deze conclusie moet komen. In bijna alle artikelen staat een obligaat zinnetje waarin een Iraanse ontkenning wordt samengevat. Deze komt erop neer dat het nucleaire programma civiele doeleinden heeft. Er zijn afdoende kritische, gezaghebbende en openbare beschouwingen geschreven die op z'n minst vraagtekens zetten bij de officiële Westerse beweringen. Die critici worden uit luiheid of vooringenomenheid zelden aangehaald door de redacties van de media. De Iraanse ontkenning is voor hen uiteraard ongeloofwaardig, dus ontstaat er een nogal eenzijdige en kwalijke berichtgeving, die ons steeds sneller in de fuik drijft naar een oorlogsverklaring. Maar er zijn ernstige bedenkingen over de officiële berichtgeving.

KERNENERGIE EN KERNWAPENS

De afgelopen jaren is er in de media een soort equivalentie gecreëerd tussen een nucleair programma (dat bestaat uit delen van of een complete nucleaire infrastructuur) en een kernwapenprogramma. Daar zit een kern van waarheid in: degene die beschikt over nucleaire technologie kan in principe een kernbom maken. Maar dat betekent niet dat alle landen met een kernenergieprogramma dat ook kunnen en er toe overgaan.

Zweden, Nederland, Duitsland, Brazilië en Japan kunnen bijvoorbeeld allemaal een kernbom in elkaar zetten, bovendien veel sneller en efficiënter dan Iran. Dat doen ze niet, omdat ze zich in het Non-proliferatieverdrag (NPV) ver-

plicht hebben om dat niet te doen. Deze afspraak in het NPV luidt dat nucleaire technologie niet mag worden omgeleid naar militaire doeleinden. De regel wordt gehandhaafd door het Internationaal Atoomagentschap (IAEA), een in Wenen gevestigd en aan de VN gelieerd instituut, dat als hoofddoel heeft het propageren van het vreedzaam gebruik van kernenergie. Met alle landen die een of andere vorm van nucleaire infrastructuur hebben zijn door de IAEA veiligheidswaarborgen overeenkomsten (*safeguards agreements*) afgesloten. Dat is een lijst procedures en afspraken – ze verschillen per land – die moeten worden gecontroleerd door de IAEA inspecteurs, als ze optreden in het land waarmee de afspraak gemaakt wordt. Normaliter verklaart het IAEA na intensieve inspectie dat een land geen militaire bedoelingen heeft met zijn nucleaire programma. Dat wil zeggen, dat het slechts dient voor de opwekking van kernenergie om elektriciteit te produceren. Dat wordt vastgelegd in een of meerdere rapporten. Het nucleaire proces blijft onder inspectie staan, door inspecteurs en elektronische middelen op afstand. Ook Iran heeft zo'n overeenkomst afgesloten¹ aangaande haar nucleaire infrastructuur, waarvan het verrijkingproces het belangrijkste is.

Over die verrijking staat in elk tot nog toe verschenen IAEA rapport over Iran dat er geen omleiding is van nucleair materiaal naar militaire doeleinden. Dit wordt geïllustreerd met exacte cijfers over de status van het nucleair materiaal, gebaseerd op eigen metingen van de IAEA. De waarnemers die deze metingen verrichten zijn de afgelopen jaren altijd aanwezig geweest in Iran. Dat is een belangrijk gegeven dat helaas zelden de Nederlandse media haalt.

MILITAIRE DIMENSIES

De IAEA stelt in haar rapporten over Iran wel dat er problemen zijn die te maken hebben met zogenaamde 'militaire dimensies' van het programma. Het gaat dan om plannen, dan wel proeven gerela-

teerd aan het ontwikkelen van een kernbom. Een minimale voorwaarde daarvoor is het produceren van een aanzienlijke voorraad hoogverrijkt uranium (90% of meer). Dat kan in principe wel plaatsvinden in de verrijkingsinstallaties, maar deze worden gecontroleerd door het IAEA, dat erop toeziet dat de verrijking beperkt blijft tot maximaal 20% (laag-verrijkt). Mocht Iran zo'n proces van verdere verrijking starten, dan wordt het onmiddellijk gerapporteerd. Het alternatief zou het uitzetten van de inspecteurs zijn, een daad die ook groot wantrouwen zou opwekken.

Een dergelijke ontwikkeling wordt ook niet gesuggereerd in de IAEA inspectierapporten. Die hebben het over de noodzakelijke aanvullende technologische ontwikkeling om een kernbom te maken. Een voorraad hoogverrijkt uranium is niet genoeg; het omzetten in een bom, de zogenaamde *weaponisation*, vergt nog veel meer geavanceerd technologie. Daarnaast moet een bom geschikt worden gemaakt om in een draagsysteem te passen, zoals een raket of vliegtuig. Ook dat vergt verdere technologische ontwikkelingen.

In de laatste IAEA rapporten wordt gesuggereerd dat er inderdaad stappen in de richting van *weaponisation* zijn genomen. Overigens valt de controle op zulke stappen niet onder het IAEA mandaat – die mag alleen het gebruik van het nucle-

BEWAKING BIJ BUSHEHR (IRAN) KERNCENTRALE, 2011

kritiekloos overgenomen van deze bronnen, vaak ook met de *spin* die de anonieme diplomaten eraan geven. Zo werd al ruim voordat het najaarsrapport over Iran⁴ op het IAEA website verscheen, een beeld verspreid als zou er doorslaggevende informatie over de militarisering van het Iraanse nucleaire programma instaan. Zonder raadpleging van het rapport zelf, namen veel kranten dit beeld over. De formuleringen in het rapport waren echter veel voorzichtiger. Zo staat er het volgende (mijn vertaling):

Paragraaf 38: “Sinds 2002 is het Agentschap steeds meer bezorgd over de mogelijke aanwezigheid in Iran van niet-verklaarde nucleair gerelateerde activiteiten waarbij militair gerelateerde organisaties betrokken zijn, inclusief activiteiten gerelateerd aan de ontwikkeling van een kernwapenkop voor een raket, waarover het Agentschap regelmatig nieuwe informatie heeft ontvangen.”

En in paragraaf 45: “De informatie geeft aan dat voor het eind van 2003 de genoemde activiteiten plaatsvonden als onderdeel van een gestructureerd programma. Er zijn ook indicaties dat sommige activiteiten relevant voor de ontwikkeling van een nucleair explosief apparaat (*device* - Koster) zijn voortgezet na 2003, en dat sommige misschien nog plaatsvinden.”

Dat is heel iets anders dan het bewijs voor een lopend kernwapenprogramma.

PROBLEMEN ROND HET IAEA

Er worden ook de nodige vraagtekens gesteld bij het werk van de IAEA zelf. Deze twijfels zijn institutioneel en technisch.

Het ‘geval Iran’ werd in februari 2006 overgedragen aan de VN-Veiligheidsraad door een besluit van de bestuursraad van de IAEA – de *Board of Governors*. Dit besluit vormde de legitimatie voor een reeks sanctiemaatregelen die daarna werden genomen. De basis voor dit besluit was het niet *in compliance* zijn van Iran – het niet naleven van de verplichtingen die het heeft op basis van de inspectieovereenkomst. Deze stap werd heftig bestreden door Iran, omdat dit impliceert dat het land een gevaar is voor de internationale veiligheid. Het ging inderdaad om een politiek besluit, waar ook stevig voor gelobbyd is door de VS en haar bondgenoten.

Het technische deel – de ‘*weaponisation*’ van het nucleaire programma – is onderwerp van controverse, omdat de documentatie erover niet openbaar is en de bronnen – mogelijk geleverd door Israël⁵ – bovendien controversieel. Vast staat dat er een conflict was binnen het IAEA onder de vorige directeur El-Baradei, die de geleverde bewijzen niet vertrouwde en daarover in conflict kwam met een van zijn afdelingshoofden, Heinonen. De Amerikaanse onderzoeksjournalist Gareth Porter heeft uitgebreid onderzoek gedaan naar de bewijsvoering voor deze ‘militaire dimensies’ en stelt ze nog steeds ter discussie. Daarin wordt hij aangaande het november 2011 IAEA rapport gesteund door een voormalige IAEA inspecteur⁶ en een voormalig kernwetenschapper van de Amerikaanse Department of Energy, waaronder de Amerikaanse nucleaire programma’s vallen.⁷

De verwijzingen van het IAEA hebben deels betrekking op het verleden en niet op het heden. De gebruikte formuleringen in de rapporten zijn dubbelzinnig en suggestief – niet genoeg voor de experts, wel voor kwaadwillende mediaspinneren die door voorbarige lekken vanuit het IAEA telkens een beeld neerzetten dat niet ondersteund wordt door de feiten.

Karel Koster

Onderzoeker SP
Wetenschappelijk Bureau

¹ Iran Safeguards Agreement. In force: 15 May 1974, Inf Circ/214. Signed: 18 Dec. 2003

² Clapper on Iran NIE, 19 March 2011 – <http://lewis.armscontrolwonk.com/archive/3703/clapper-on-iran-nie>

³ US, Israel Agree: Iran Not Building Nukes. Ray McGovern, January 25, 2012 – <http://original.antiwar.com/mcgovern/2012/01/25/us-israel-agree-iran-not-building-nukes/>

⁴ IAEA, GOV/2011/65, 8 November 2011

⁵ Evidence of Iran Nuclear Weapons Program May Be Fraudulent. Gareth Porter, November 18, 2010 – <http://archive.truthout.org/the-iaea-and-fraudulent-iranian-nuclear-documents65241>

⁶ Ex-Inspector Rejects IAEA Iran Bomb-Test Chamber Claim. Gareth Porter, November 19, 2011 – <http://ipsnews.net/2011/11/ex-inspector-rejects-iaea-iran-bomb-test-chamber-claim/>
Nuclear arms programme charge against Iran is no sure thing. Robert Kelley, January 12, 2012
<http://www.sipri.org/media/newsletter/essay/january12>

⁷ Iran has a nuclear power, not a weapons programme. EIR Science & Technology, December 2, 2011

air materiaal controleren. De bewijsvoering voor zo’n *weaponisation* – dat wil zeggen een praktisch plan en programma om een kernwapen te maken, is flinterdun. Sterker nog, een opmerkelijk gezelschap bestaande uit de Amerikaans inlichtingendiensten² en de Amerikaanse en Israëlische ministers van defensie hebben de afgelopen maanden verklaard dat er momenteel geen kernwapenprogramma bestaat.³

Alle kernwapenspeculatie is dus gebaseerd op inschattingen van de intenties van de Iraanse regering en haar strategieën. Het is deze speculatie die in de media al dan niet bewust is terechtgekomen als zogenaamde ‘kennis’ over de productie van een Iraanse atoombom.

MEDIAOORLOG EN SPIN

De manier waarop deze informatie de media bereikt is van belang, omdat het de beeldvorming bepaalt. De centrale bron zijn de rapporten van het IAEA, maar die worden door de meeste redacties niet gelezen. Bij het verschijnen van elk rapport is er sprake van een standaard procedure, die begint in Wenen. Al voor de officiële verschijningsdatum wordt het rapport door anonieme diplomaten gelekt naar de media, meestal naar de New York Times en naar een door de Amerikaanse overheid gefinancierde denktank: ISIS in New York. Het beeld dat in de rest van de media terecht komt wordt grotendeels

Stop de oorlogstrom met een kernwapenvrije zone

De VS en de Europese Unie lijken definitief gekozen te hebben voor een harde confrontatiepolitiek met Iran over het nucleaire programma van dat land. Daarmee dreigt het al zo woelige Midden-Oosten nog verder te destabiliseren.

Op oudejaarsavond gaf de Amerikaanse president Obama zijn goedkeuring aan een wet, die het mogelijk maakt sancties op te leggen aan financiële instellingen die zaken doen met de Iraanse centrale bank. Via de Iraanse centrale bank verlopen de belangrijkste transacties van de olie-inkomsten van het land. Iran reageert door te dreigen met de afsluiting van de smalle Straat van Hormoer, waarlangs 40 procent van de olie uit het Midden-Oosten wordt vervoerd. Dat zorgde dan weer voor Amerikaanse militaire dreigementen.

Met het oog op een mogelijke confrontatie met Iran hebben de VS in een adem beslist om de luchtmacht van het repressieve Saoedi-Arabisch regime te versterken met 84 F-15s. Het gaat om een megacontract ter waarde van 29,4 miljard dollar ten gunste van de Amerikaanse wapenindustrie. De Europese Unie lijkt de Amerikaanse oorlogslogica te volgen. Met Frankrijk als drijvende kracht hebben de Europese regeringen al hun principiële goedkeuring gegeven om vanaf eind januari geen Iraanse petroleum meer te importeren.

(..)

De nieuwe sancties dreigen het toch al labiele onderhandelingsproces verder te ondergraven en treffen in de eerste plaats de Iraanse bevolking. Begin deze maand verloor de Iraanse munt fors aan waarde ten opzicht van de dollar met de nodige gevolgen voor de koopkracht. De nieuwe sancties zijn contraproductief omdat het regime zich kan ingraven tegen de 'buitenlandse dreigingen'.

Het Westen dreigt bovendien in eigen voet te schieten, want de kans dat de sancties de olieprijs zullen doen stijgen is groot. Eigenlijk is het onbegrijpelijk dat de landen van de Europese Unie bereid zijn om deze prijs te betalen op het ogenblik dat het alle hens aan dek is om de huidige financieel-economische crisis te bezweren.

CONFERENTIE

Er zijn alternatieven voor de huidige kanonbootpolitiek. Dit jaar komt er in Finland een internationale conferentie die werk moet maken van een kernwapenvrije zone in het Midden-Oosten. Iran heeft zich expliciet voorstander verklaard van zo'n zone, deels omdat het zich bedreigd voelt door het kernwapenarsenaal waarover Israël beschikt. Dat land is in tegenstelling tot Iran geen lid van het non-proliferatieverdrag (NPV), dat de verspreiding van kernwapens in de wereld moet tegengaan en waaruit het inspectiesysteem voortspuit.

Uit een opiniepeiling bleek dat nochtans ook de Israëliëse bevolking voorstander is van een kernwapenvrije zone in de regio. Er liggen dus veel opportuniteiten, maar dat vereist dan ook dat er een eind wordt gemaakt aan de twee-maten-twee-gewichten-politiek. Het zware sanctieregime tegen Iran staat in fel contrast met het tolerantiebeleid ten opzichte van het Israëliëse kernwapenarsenaal.

KERNWAPENVRIJE ZONE

De VS lijken al een hypotheek te leggen op de conferentie door vrede tussen Israël en de Arabische landen als voorwaarde te stellen voor een kernwapenvrije zone.

Dat vereist een stopzetting van de Israëliëse bezetting- en kolonisatiepolitiek, een kwestie die mede net als gevolg van de Amerikaanse houding in een impasse zit. Verder waarschuwde Washington er voor om Israël niet te viseren – nochtans de enige echte nucleaire staat in de regio – en voor wat het noemt 'onrealistische verwachtingen'.

Om Israël uit de wind te zetten verklaarden de VS ten slotte dat een kernwapenvrije zone in de regio slechts een doelstelling kan zijn op lange termijn. Zo'n houding betekent niet alleen een gemiste kans om twee vliegen (Iran en Israël) in een klap te slaan, maar wakkert ook de regionale proliferatie aan. Saoedi-Arabië – dat momenteel door Europa en de VS tot de tanden wordt bewapend – heeft immers laten verstaan dat het wel eens zelf een kernwapenprogramma zou kunnen opstarten als antwoord op de vermeende dreigingen vanuit Israël en Iran. Daar is niemand gebaat bij. Een kernwapenvrije zone op korte termijn vormt een veel effectiever antwoord op de Iraanse crisis en op de dreiging van een militaire escalatie.

Ludo de Brabander

Ludo De Brabander is woordvoerder van Vrede vzw in Gent

Bron: MO – Mondiaal Nieuws, Brussel
<http://www.mo.be/opinie/stop-de-oorlogstrom-met-kernwapenvrije-zone-het-midden-oosten>

FONDS VREDESPROJECTEN HEEFT U NODIG!

Nog altijd voeren er mensen actie voor vrede. Zij kunnen uw steun goed gebruiken! Fonds Vredesprojecten steunt kleine radicale vredesacties aan de basis. Help mee.

Giro 4738565 t.n.v. Fonds Vredesprojecten

platforms. Op een gegeven moment schoot het Amerikaanse oorlogsschip Vincennes een Iraans passagiersvliegtuig neer, omdat het zich daardoor bedreigd voelde(!). Nog in april 2010 vloog een oeroud verkenningsvliegtuig Fokker F27 van Iran tijdens vlootoefeningen dicht langs het vliegdekschip Eisenhower. Dit scenario heet ook wel OIM (ongelukken, incidenten & mafketels).

3. Een aanval van Israël op Iraanse nucleaire installaties. De positie van Israël verschilt van die van de VS, omdat Israël de 'rode lijn', die niet mag worden overschreden legt bij het verwerven van de capaciteit voor het maken van kernwapens. De algemene indruk is dat de VS zonder een heel duidelijk Amerikaans signaal van het tegendeel – en dat is tot nu toe uitgebleven – in zo'n oorlog zullen worden meegesleept, zeker als de Iraanse represailles ook de VS treffen.

Bij deze scenario's laten we de geheime oorlog die door Israël, de VS en Iran wordt gevoerd met aanslagen op diplomaten, wetenschappers en militaire installaties maar even buiten beschouwing. Maar vergeet niet dat de invasie van Israël in Libanon in 1982 begon met de overigens niet volledig geslaagde aanslag op de Israëlische ambassadeur in Londen.

LUCHTAANVAL OF MARITIEME CONFRONTATIE

Het resultaat van een Israëlische lucht-aanval op de nucleaire installaties wordt veelal als beperkt beoordeeld, vanwege de lange afstand, de daardoor 'geringe'

Straat van Hormoez

middelen en de bescherming van een deel van de installaties in ondergrondse bunkers en grotten. Het voornaamste en mogelijk ook beoogde effect van een Israëlische aanval vindt plaats als de VS worden meegesleept in een grote oorlog. Een Amerikaanse bombardementscampagne zou uitgebreid en langdurig moeten zijn en zelfs dan is het succes onzeker en het aantal burgerslachtoffers waarschijnlijk aanzienlijk.

De uitslag van een maritieme confrontatie tussen de VS en Iran in de Straat van Hormoez is tamelijk onvoorspelbaar. In open zee is de Iraanse marine totaal geen partij voor de vuurkracht van de Amerikaanse vloot. De meeste commentatoren denken dat de VS in staat moeten zijn de doorgang door Hormoez open te houden. Maar in de ondiepe wateren rond de zeestraat zal vooral de marinetaak van de Republikeinse Garde met snelbootjes een vorm van asymmetrische zeeoorlog toepassen, die veel grotere oorlogsschepen of tankers kan beschadigen. En ook de Iraanse kustbatterijen met raketten kunnen voor verrassingen zorgen. Een voorbeeld daarvan vond plaats tijdens de Israëlische oorlog tegen Hezbollah in 2006

toen een Israëlisch oorlogsschip zwaar werd beschadigd door een antischepsraket C-802 van Hezbollah. Om dit risico weg te nemen kunnen de VS in de verleiding komen de Iraanse kustverdediging preventief uit te schakelen via een amfibische landing met mariniers. Maar dan zit je eigenlijk al in een grondoorlog en die lijkt niemand te willen.

Met zijn huidige politiek, een combinatie van dreigementen en embargo, lijkt president Obama vooral het fundament te leggen voor een oorlog van zijn opvolger tegen Iran, ook als hij zelf die opvolger is.

Kees Kalkman

(met hulp van Martin Broek)

Bronnen:
 War with Iran: Four not-impossible scenarios. Jay Newton-Small, Time 9 februari 2012
 America, Israel, Iran: Mediation vs War. Paul Rogers, OpenDemocracy 16 februari 2012
 Got Sea Control? Cpt. Victor G. Addison en Crd. David Dominay, Proceedings Magazine maart 2010.

Militaire vergelijking tussen Israël en Iran		
	ISRAËL	IRAN
Kernkoppen	± 400	0
Oorlogsbegroting	16 miljard \$	9 miljard \$
Militaire uitgaven/ hoofd	2133 \$	117\$
Militaire vliegtuigen	1964	1030
Militair personeel (inclusief reserve)	752.000	1.195.000
Tanks	3230	1793

Bron: *Informed Comment (juancole.com)*, 29 februari 2012

Overigens ben ik van mening dat de NAVO afgeschaft moet worden

De Vlaamse vredesorganisatie Vredesactie heeft een initiatief genomen ter bevordering van het debat rond het bestaansrecht van de NAVO. De zeer originele actie richt zich in het bijzonder op Publieke Figuren, maar ook 'gewone' mensen kunnen meedoen.

Ben je schrijver, *stand-up-comedian*, acteur, zanger, docent... kortom, iemand die regelmatig in het openbaar verschijnt? Wees net zo vasthoudend als Cato de Oudere, en spreek de zin "Overigens ben ik van mening dat de NAVO afgeschaft moet worden" telkens uit wanneer je voor een publiek staat. Beeldmateriaal van en verhalen over die publieke uitspraken komen op de actiewebsite.

Iedereen kan meedoen door een actie-speldje aan te schaffen en de reacties van het publiek door te geven aan de actiewebsite. Ook kan iedereen de actiezin zoveel mogelijk verspreiden via sociale media zoals Facebook.

Meer informatie: www.vredesactie.be/overigens/

Global Militarization Index

Het Duitse onderzoeksinstituut BICC heeft een Wereld Militariseringsindex gepubliceerd. Daaruit kan afgelezen worden welke landen meer en welke minder gemilitariseerd zijn. De index is opgesteld door onder meer per land de militaire uitgaven te vergelijken met het bruto nationaal product en het aantal militairen met het aantal dokters.

Niet verwonderlijk is dat Israël als het meest gemilitariseerde land uit de bus komt. Singapore staat op de tweede plaats. Rusland is van de grote mogendheden het meest gemilitariseerd. De VS scoren ook hoog en China behoort tot de middenmoot evenals Nederland. Minst gemilitariseerd zijn IJsland en Costa Rica. Meer info: www.bicc.de/our-work/gmi.html

Russische en Chinese wapens voeden geweld in Darfoer

Amnesty International publiceerde een nieuw rapport waaruit blijkt dat Chinese en Russische wapens – ammunities, helikopters, lucht-grondraketten en bepantserde voertuigen – ernstige mensenrechtenschendingen in de Soedanese regio Darfoer mogelijk hebben gemaakt.

De wapens worden door het Soedanese leger gebruikt, maar ook door regeeringsgezinde militias, zoals het Volksdefensie Front, dat wordt bewapend door het leger.

Hoge Israëlische officier legt de wapens neer

Igor Bakal moet in Israël terecht staan wegens hoogverraad omdat hij weigert als officier te dienen in Gaza. Bakal is een reserveofficier van het Israëlische leger, die verschillende militaire onderscheidingen heeft ontvangen voor zijn deelname aan de Libanonoorlog van 2009 en de Gazaoorlog van 2009, maar nu hoeft het niet meer.

Onlangs werd Bakal opgeroepen voor nieuwe militaire operaties in Gaza, maar nu weigert hij openlijk mee te werken aan de moordmachine van de Israëlische staat.

Fietstocht tegen atoomwapens

Van 26 mei t/m 4 juni 2012 wordt de internationale fietstocht *Kernwapenvrij.nu* gehouden. De tocht start in Duitsland en gaat door Nederland en België naar Brussel en doet onder meer de vliegbases Kleine Brögel en Volkel aan. De tocht valt, niet toevallig, samen met de NAVO-top in Chicago en eindigt bij het NAVO-hoofdkwartier in Brussel.

Hebt u belangstelling? Neem dan contact op met Johanna Pfeffer, 0049-

89.80.926.690, johanna@pfeffer.nl. Ze spreekt Nederlands. Meer info: www.atomwaffenfrei.de / die-kampagne/fahrradaktion.html

Veel te lage cijfers burgerslachtoffers in Afghanistan

Het door de VN gepubliceerde aantal burgerslachtoffers van de oorlog in Afghanistan blijkt veel te laag. Mogelijk is het zelfs vijf maal hoger dan de 3.000 die de VN voor 2011 opgeeft. Toegegeven werd dat dit getal alleen maar die incidenten betrof die grondig zijn onderzocht. Ook blijkt dat veel burgerslachtoffers ten onrechte als Taliban worden aangemerkt en dus niet meegeteld.

Actie tegen wapenbedrijf EADS

Op 31 mei houdt EADS zijn jaarlijkse aandeelhoudersvergadering in Amsterdam. Dan presenteert het wapenbedrijf winstcijfers en plannen. Hét moment om duidelijk te maken wat wij vinden van wapenhandel. Doe mee! We hebben je nodig! Kom naar Amsterdam op 31 mei. Tijd en plaats worden later bekendgemaakt. Meer info: www.stopwapenhandel.org

Handboek Geweldloze Actie nu in het Arabisch

Het *Handbook for Nonviolent Campaigns* is nu ook in het Arabisch te lezen. Al eerder verscheen het in het Engels, Bahasa Indonesia, Koreaans, Russisch, Spaans en Tigrinya (Eritrea en Ethiopië). Wereldwijd succes dus, voor dit door War Resisters' International uitgegeven boek!

De reden van dit succes zal mede liggen in de praktische aard van het handboek. Het is van echt nut voor mensen en groepen die daadwerkelijk geweldloze actie voeren. De vele voorbeelden van

meer of minder geslaagde acties zijn erg inspirerend.

Een Engelstalig papieren exemplaar bestelt u via: www.vredesmuseum.nl

Rode Kruis onderzoekt wargames

Het Internationale Rode Kruis gaat onderzoeken hoe het gesteld is met de toepassing van het humanitaire oorlogsrecht in computergames waarin oorlogssituaties gespeeld worden. Eigenlijk is al wel bekend dat populaire games als *Modern Warfare* de spelers aanzetten tot het overtreden van alle regels die naar internationaal recht voor oorlogen gelden. De ethiek is in dit soort spellen ver te zoeken. Te vrezen valt dat hierdoor de opvattingen van mensen over wat in werkelijke oorlogen geoorloofd is zullen worden beïnvloed. Het Rode Kruis maakt zich daar zorgen over en denkt onder meer aan een verplichting om de Geneefse Conventies in wargames te implementeren.

Egyptische vredesactivist Maikel Nabil Sanad is vrij!

De Egyptische vredesactivist Maikel Nabil Sanad is vrijgelaten! Nog in december werd hij veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf wegens zijn kritiek op het leger. In een verklaring dankt hij voor de steun die hij van velen en vanuit de hele wereld ontving. Hij moet nu eerst bijkomen van zijn langdurige hongerstaking, maar zal daarna zijn strijd tegen het militaire regime met hernieuwde kracht voortzetten.

Irak: het minst leefbare land van de planeet

Wat heeft het Westerse militaire ingrijpen Irak gebracht? Genieten daar nu van vrijheid, democratie en

welvaart? Helaas wijzen vele recente onderzoeken anders uit. Irak staat wat leefbaarheid betreft helemaal onderaan de ladder. Op veel punten is de situatie erger dan onder Saddam Hussein.

Het *Mercer Quality of Living* onderzoek publiceerde de resultaten van de 'meest leefbare stad' in 2010. Bagdad werd laatst gerangschikt. Het is de minst leefbare stad op de planeet. Dit is te wijten aan de vernietiging van rioleringen, waterzuiveringsinstallaties, fabrieken, scholen, ziekenhuizen, musea en energiecentrales door het Amerikaanse leger.

Vredesactivisten blokkeren 'Israëlische' bussen

Tientallen vredesactivisten hebben zondagmiddag bij het CS in Amsterdam bussen van het Israëlische OV-bedrijf Egged kortstondig geblokkeerd. Volgens de demonstranten is Egged Bus Services medepllichtig aan apartheid in de bezette Palestijnse gebieden. In Palestijns gebied, rijden bussen van Egged naar de nederzettingen. In die bussen mogen geen Palestijnen zitten, hoewel het hun eigen grondgebied is.

De in groene T-shirts gehulde activisten riepen leuzen als 'Stop apartheid, stop EBS'. De buschauffeurs kregen een flyer overhandigd waarin gesteld werd dat de actie niet tegen het personeel maar tegen EBS was gericht. Na enige tijd werden de actievoerders door de politie van de weg gehaald. Vervolgens maakten de demonstranten herhaaldelijk handig gebruik van een zebepad, zodat de agenten hen niets konden maken.

Tentoonstellingen Museum voor Vrede en Geweldloosheid

27 april t/m 30 mei: Vergeven – Verzoenen in Enschede.

28 april t/m 31 mei: Einde en Nieuw Begin in Groesbeek.

Meer info: www.vredesmuseum.nl/info/agenda.php of 015-785.01.37

Bijeenkomst over de (on-)mogelijkheden van samenwerking binnen de vredesbeweging

Vredesbeweging Pais organiseert op 2 juni a.s. een bijeenkomst voor allen die zich actief inzetten voor de vrede, of dat zouden willen gaan doen. Hoofdmoot zal zijn een open discussie over de (on-)mogelijkheden van samenwerking.

Directe aanleiding is het verdwijnen van People Building Peace en het in het slop raken van het Platform Vredescultuur. Daardoor is er nu geen overkoepelende organisatie meer actief in de vredesbeweging. Dat wil overigens niet zeggen dat we uit zijn op een nieuwe koepelorganisatie. Integendeel, we denken eerder aan kleinschalige, praktische vormen van samenwerking die de effectiviteit van bestaande actie vergroten en/of leiden tot betere benutting van menskracht en geld.

De bijeenkomst is ook niet bedoeld als

een formeel overleg tussen organisaties. Vredesactivisten zijn vaak actief in meerdere organisaties en het lijkt ons nuttig dat zij eens overleggen over hoe hun inzet het meest effectief kan zijn, ook over de grenzen van organisaties heen.

Om niet teveel tot navelstaren te vervallen, hebben wij iemand uitgenodigd van de Vlaamse vredesorganisatie VredesActie. De vredesbeweging lijkt daar meer te floreren dan hier, dus wellicht kunnen we ons laten inspireren en liggen er ook over de grens samenwerkingsmogelijkheden.

Vanuit wat er over is van het Platform Vredescultuur is steun uitgesproken voor deze bijeenkomst. Er zal mede van afhangen of het Platform zichzelf zal opheffen of toch nog een rol ziet in de toekomst.

PRAKTISCHE INFORMATIE:

Plaats: EMMA Centrum, Cremerstraat 245, 3532 BJ Utrecht.

Tijd: zaterdag 2 juni, 13 uur tot 17 uur.

Aanmelden: Niet strikt nodig, maar als je je opgeeft via info@vredesbeweging.nl of 015-785.01.37 houden we je op de hoogte.

Voor de bijeenkomst is er om 11 uur de jaarlijkse ledenvergadering van Vredesbeweging Pais.

De oudste betekenis van recht is vrede...

“De oudste betekenis van recht is vrede.” Hiermee wil Dorien Pessers ons wijzen op ideeën uit de geschiedenis van het recht als ordeningsinstituut in haar zeer leesbare boekje: *De rechtsstaat voor beginners*. Het 70 pagina's tellende boek is uitgegeven vanwege het 25 jarige bestaan van de uitgeverij Balans, die met vijf mensen begon in een grachtenpand in Amsterdam, met de belofte om kwalitatief hoogstaande producten op gebied van politiek, cultuur, geschiedenis en maatschappelijk relevante vraagstukken uit te geven.

“Elke generatie dient opnieuw geschoold worden in de praktische wijsheid die in de rechtsstaat besloten ligt,” vinden ze bij Balans en Pessers is daar goed in geslaagd. Beginnend met haar toelichting op de democratische rechtsstaat en zijn kwetsbaarheid vertelt zij een goed verhaal over het oermechanisme van de wederkerigheid tussen mensen.

Met dit begrip (duidelijk een stokpaardje van Pessers) bedoelt zij het sociale mechanisme tussen mensen, waardoor bijvoorbeeld verzoening tussen vreemden mogelijk wordt. Met dit mechanisme ontstaat een basis voor vertrouwen en cultuur, maar het brengt ook uitsluiting met zich mee. De wederkerigheid vindt men bijvoorbeeld in familie, religie, markt en bij uitstek in het recht.

Het recht ziet Pessers als ordening van sociale verhoudingen teneinde conflicten te voorkomen of beslechten. In vogelvlucht behandelt de schrijfster het ontstaan en geschiedenis van het recht, waarbij zij nogal de nadruk legt bij de hoofdregel: ‘afspraak is afspraak’ die zij ontleent aan juristen die zijn geschoold in het Romeinse recht.

Bij de behandeling van de symbolische legitimatie van macht wijst Pessers op het verbond tussen volk en vorst dat ook was gebaseerd op wederkerigheid en

waardoor het denkmodel van een sociaal contract gestalte kreeg in de daaropvolgende moderniteit. Dit contract ontstond vooral als reactie op de sociale ellende veroorzaakt door het *ancien Regime* en de bloedige burgeroorlogen van die tijd. Filosofen (Locke, Hobbes en Rousseau) stelden regels op hoe mensen wel in vrede met elkaar konden samenleven zonder angst. De rede was daarin leidend, want alleen in redelijkheid konden burgers met een onderwerpingcontract hun rechten overdragen aan de heerser. De horizontale verhoudingen tussen burgers en de verticale verhoudingen met de staat werden vastgelegd in beginselen van vrijheid, gelijkheid, wederkerigheid en legaliteit, waarmee het eerste ontwerp van het project van de democratische rechtsstaat een feit was: de grondrechten.

De begrenzingen van de rechtsstaat werden ingericht, zoals die tussen de publieke en private sfeer, tussen kerk en staat en tussen drie machten die elkaar in evenwicht moesten houden: wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht (*trias politica*). Van de burger werd verwacht dat hij in de openbare ruimte rekening hield met de gemeenschap. Democratie, de staatsvorm die logischerwijs uit een rechtsstaat voortkomt, regelt dan de instrumenten om conflicten op te lossen bijv. met het debat, alles binnen de grenzen van de rechtsstaat.

Pessers sluit af met de bedreigingen die rechtsstaten in de geschiedenis hebben doorgemaakt. De verschillende ideologieën, de economische wetenschap, de marktwerking, populisme, de dictatuur van het proletariaat, de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens in de VN worden kort behandeld. Met de meest recente gebeurtenissen als gevolg van de vrije marktwerking en de bedreiging van de gemeenschap en wederzijds vertrouwen vult Pessers een bevlogen laatste hoofdstuk, met een duidelijke boodschap over de ecologische revolutie.

Anke Polak

Dorien Pessers, *De rechtsstaat voor beginners*. Jubileumuitgave 25 jaar Uitgeverij Balans

Foto: Peter van den Oetelaar

Op 6 augustus 2005 begaven vredesactivisten zich op het terrein van de vliegbasis Volkel om zestig jaar na de vernietiging van Hiroshima te protesteren tegen kernwapens. De activisten werden gearresteerd. De strafzaak tegen hen wordt gekenmerkt door bizarre incidenten. Inmiddels willen ze dat een advocaat-generaal bij de Hoge Raad wordt ontslagen, omdat hij in de zaak heeft gelogen.

Aan zee

Een Irokees aan zee, een vreemd bepluimde vogelmens
maar op terrassen, zorgvuldig achter glas
gezeten

bekreunde zich geen Duitser om mij
mijn hele oorlog was allang vergeten

Ik was zomaar een witte indiaan, een Karl May
en niemand zag het blinkend mes
tussen mijn tanden
de revolver verbeten op mijn eigen slaap gericht

“Ober, waar is mevrouw Cassandra?”

“Pootje baden met de kinderen, kleurling!”

Manuel Kneepkens, Zeegedichten

